

MÓRA FERENC

KÖNNYES KÖNYV

TARTALOM

I

MENYASSZONYOMNAK
LEVÉL AZ ÖREGEKNEK
ALTATÓ
NEM BAJ
VÁNDORMADARAK
AZ ÉG
A GYÖNGYVIRÁGOS CSÉSZE
ÉVFORDULÓN
BALLADA
KISLÁNYOM ŐRZÓANGYALA
SZŐLŐÚTON
PANKA IMÁDKOZIK
ANYA
ESTE
LÁTOMÁS
NOVEMBER-EST
PILLANGÓS PAPUCSOK
SÉTÁLNI MEGY PANKA...
ANYUKA BETEG
TEMETÉS UTÁN
APÁM
EGY RÉGI, RÉGI IRKALAP...
ÖNARCKÉP

II

KÉT EGYTESTVÉR
HAJNALI DAL
AETERNA SOLITUDO
ÉJ VAN...
VAN MINDEN SZÍVNEK...
RÓZSÁK MELLÉ
SZERESD A GYERMEKET!
A SZERETET AZ ÉLET
A SZELEK
GALAMBOK A TARLÓN
MEGHALT EGY VÉNLEÁNY
JÓL TESZEM-E, ROSSZUL TESZEM-E...

PUSZTULÓ KERT
AMIKOR A FÖLDÖN...
DANKÓ KÖSZÖNTÉSE
GYEPES TANYAUDVAR
A SZÍV
SZERETEM ÉN NAGYON...
LAJKÓ
JANIKA KÚTJA
TÚL A JEGENYÉKEN
PÓSA LAJOS SÍRJÁRA
TÖMÖRKÉNY
A KOLTÓI CIGÁNYLÁNY
TITOK
A HEGEDŰ

III

A FÖLD
OMÁR
A MACSKA
ARANYSZÖGGEL...
A DIDERGŐ KIRÁLY
KISFORRÓ ZSUZSANNA
AZ ARANYSZŐRŰ BÁRÁNY

IV

ÜZENET HAZA
AZ ÁRVÁK BESZÉLNEK
FAMETSZET
ESTI IMÁDSÁG
HÖFER
SZERELMES LEVÉL
A HADIÁRVA
PIETA
KIRÁLYNÉ-KÖSZÖNTŐ
†
SZÁMVETÉS
KENYÉRÉRT VALÓ IMÁDSÁG

MENYASSZONYOMNAK

Édes galambom, jut-e még eszedbe
Az a mosolygós nyári alkonyat,
Amikor szép fejed szivemre hajtva,
Elárulád te titkos álmodat?
Öt éve már s im én eljöttem érted
A régi szóval lázas ajkamon,
Te álmodod-e még a régi álmot,
Eljössz-e hozzám, édes angyalom?

Koldús vagyok, a költöző rigónál
Egy árva fillérrel se gazdagabb,
Puha pompa és cifra szolganépség
Nem vár az ócska nádfödél alatt.
Csak két galamb bűg rád a tiszta dúcból,
Pintyőke szól a jázminágakon
S csak én fogadlak egy könnyel szememben,
Eljössz-e hozzám, édes angyalom?

Szépségednek se lesz sok bámulója,
Betakar holmi névtelen zugoly,
Hová nem hallik a világ morajja,
Síró kacaj és kacagó sikoly.
Ifjúságod nekem virítva hervad,
Mint vadszegfű sívó domboldalon,
Nem lesz, ki érted írigyeljen engem -
Eljössz-e hozzám, édes angyalom?

De nékem szentebb lészel, mint a szentek
És drágább lelkem üdvösséginél
S köréd szerelmem olyan glóriát fon,
Mint semmi gyémánt, semmi égi fény.
Virágait szépséged erdejének
Szivemből csendült dalba foglalom
S bár engem elfelednek, mindig élsz te -
Eljössz-e hozzám, édes angyalom?

S húséges szívednek jutalmaképpen
Mást néhány dalnál nem is adhatok,
Hiszen tudod, hogy napszámos szülémtől
Örökölni én csak jókedvet kapok.
S amíg majd engem túske, kő kivérez,
Te sem pihensz ám bársonypamlagon -
Eljegyzett társa küszködéseimnek,
Eljössz-e hozzám, édes angyalom?

De hogyha a nap szárnyait behúzva,
Kék tengerek vizében elpihen,
Ujult erővel én ölembe veszek
S megnyúgoszunk a tüzhely enyhiben.
Szedve a boldogság virágait, míg
Álomba ringat lágyan két karom
S virrasztalak, mint fösvény drága kincsét -
Eljössz-e hozzám, édes angyalom?

S ha alkonyúló napja életünknek
A sírhalomnak szélein pihen,
Megifjulunk a csöndes, tiszta multnak
Ránk visszahulló fényin, enyhiben.
És együtt hagyjuk itt e szürke földet,
És együtt főd be jeltelen halom.
Madárdalos, selyemfűs, vadvirágos -
Eljössz-e hozzám, édes angyalom?

Édes galambom, jut-e még eszedbe
Az a mosolygós nyári alkonyat,
Amikor szép fejed szivemre hajtva,
Elárulád te titkos álmodat?
Öt éve már. S im én eljöttem érted
A régi szóval lázas ajkamon:
Te álmodod-e még a régi álmot,
Eljössz-e hozzám, édes angyalom?

(1902)

LEVÉL AZ ÖREGÉKNEK

Édes jó apánkék!
Soraikat vettük.
Hogy vannak, mint vannak,
Meg is megértettük.
Köszönjük is szépen
A nagy invitálást,
De majd máskor kérünk
Szíves vendéglátást.
Hiszen ha mehetnénk,
Nem is mennénk: szállnánk!
A pitvarküszöbig
De meg se is állnánk!
Nem is lennénk olyan
Forgó-szálló vendég -
De mikor a dolog
Rí utánam mindég!
Mert az ujságíró
Csodálatos szerzet:
Mikor semmi dolga,

Akkor se heverhet,
Ünnepnap, vasárnap
Soha sincsen rája,
Mindig lótfut, mint az
Örlősök kutyája
S mit ér az élete,
Ha csupa séta is,
Ha akkor is sétál,
Mikor nem akar is?

De hogy a sorunkat
Szálára beszéljem,
Megvagyunk, hál' isten,
Friss jó egészségben.
Az én színem ugyan
Szokás szerint hóka,
Hanem a menyecske
Rózsább, mint a rózsza.
S mivelhogy már elmúlt
Félesztendő asszony,
Most már ráfogtam, hogy
Ő maga dagasszon.
Nem is olyan áros
A magunk sütése,
Meg a pékkenyeret
Nem szívelem én se.

Különben most ő is
Válogat egy kicsit,
Néha a levesnek
Nem érzi az ízt,
Máskor a kalácsát
Otthagyja karajban -
Hanem azért épül,
Hogy szinte kicsattan.

Amúgy is megvagyok
Szegényi soromban,
Olyan csöndes - szótlan,
Mint ezelőtt voltam.
Napszámos igámat
Viselem valahogy
S házas-embernek is
Beváltam úgy, ahogy.

Nagyhatú nem vagyok,
Csak egy kicsit lusta,
Ruhakímélésben
Sem valami mustra,
A szivarhamut is
Az abroszra verem -

Már egyszer össze is
Pörlekedtünk ezen -
Egy istenfáját is
Elszalajtok néha,
Hanem aztán ennek
A fele se tréfa.

Mert Ilona mostan
Nem olyan, mint rég volt,
Hamar változékony,
Mint a nyári égbolt.
Beborul, kiderül,
Nem tudom, mi leli,
Szép szóval az ember
Hiába kérleli.
Egyszer a jó kedve
Veri föl a házat,
A másik percben már
Szeme könnybe lábad
S ő érzi, hogy meghal,
Egyre csak azt hajtja -
Kitanulhatatlan
Ez az asszonyfajta!

Különben most mindig
Motollál a keze,
Selyemmel, pamuttal,
Vagy mivel van tele,
Horgolótű, ráma
S a manó tudná mi -
Mi válik belőle.
Nem tudom kívánni.
Olyan csipkeforma:
Kék szalag van rajta -
Én nem értek hozzá,
Nekem mutathatja.

A lakásunk marad,
Aki volt, a régi,
A Fodor utcai,
A kis udvarbéli.
Nem mondom, egy kicsit
Olcsóbb is lehetne,
De hogy kertre nyílik,
Az sokat ér benne.
Ilona szeretne
Másikat keresni,
Mert ő a két szobát,
Azt mondja, kevesli.
Hogy most jut eszébe
- Mondom neki szépen -

Hetedik hónapja
Lakunk benne éppen.
S mert a tiszta szoba
Ugyis be van zárva,
Ha vendéget nem hoz
Valakit a lába
S én, még ha akarok,
Se mehetek oda -
Minek kellene hát
A harmadik szoba?
Csak én meg ne bánjam!
Adj a szót vissza.
No ez az asszony nép
Csak igazán cifra.
Szerencsére erős
Regulában tartom -
Bátran irhatom, mert
Kint pöröl a gangon.

Hanem a levélből
Tán elég is ennyi,
Tudom, ezt is sok lesz
Igról-igre szedni.
A hány betű benne,
Annyit emlegetjük
Apánkat, anyánkat
Annyiszor öleljük,
Annyiszor csókoljuk
Mennyük is, fiuk is.

Ilona iratja;
Meg még valaki is!

(1903)

ALTATÓ

Csicsija, bubuja, én csillagom,
Bölcsődet dúdolván ringatgatom,
Két szemed álomba csókolgatom,
Csicsija, bubuja, én csillagom!

Hajnal az életed, dél az enyém,
Utamról tiédre ömlik a fény
S mikorra a hajad aranyodik,
Az enyém szürkébe csavarodik.

S ha napom süllyed az ég peremén,
Te fogod majd le az én szemeim,
S én alszom majd el a te dalodon,
Csicsija, bubuja, én csillagom!

(1903)

NEM BAJ

Nem baj, nem baj - zokogja Panka,
Ha meglegyinti édesanyja,
Mert kis kötője elszakadt
A nagy hancurozás alatt.

Nem baj? Parányi filozófom,
Eszem a csöpp szádat, mi módon
Jöttél te arra, hogy mi a
Legbölcsebb filozófia?

Nem baj? Hány átvirrasztott éjem,
Hány örömem, hány szenvedésem
És példa hány taníta meg,
Hogy véled egy hiten legyek!

Nem baj, valóban semmi nem baj,
Elvégre egyre megy kacaj, jaj
S egyformán elvégződik a
Komédia, tragédia.

Nem baj, nem, semmi a világon,
De megsiratnám, kis virágom,
Ha azt, mit ajkad monda ma,
Szived vallaná valaha!

(1905)

VÁNDORMADARAK

Jönnek már a fecskék, mink meg elmegyünk
Más tanyán tengetni zselléréletünk,
Idegen portánál még idegenebb
Tájon árendálván lakozóhelyet.

Könnyű nektek, Isten kőművesei,
Köszöntőtök vígan elcsicssergeni,
Hisz ahogy hagytátok, régi fészketek
Az eresz aljában úgy vár bennetek.

Árny borul rá s napfény kacsingat bele,
Legyezi lágyan a lugas levele,
A vén szarufának ótalma alatt
Nevelhettek benne sok fecskefiat.

Biz könnyű tinéktek, friss fecskecsalád:
Egy fészek nevel fel apát, unokát!
De mennyit kell addig bolyongni nekem,
Míg szárnyra bocsátom az én kicsinyem!

Hányszor űz még addig engem tétova
A dús dölyfe és a magunk nyomora!
Nem ti, két hazájú friss fecskehadak,
Mi vagyunk hazátlan vándormadarak!

Itt már úgy szerettünk. Napfény, béke, csend,
Lakott szelid jókedv vélünk idebent,
Már-már kezdtük itthon érezni magunk -
S ehol ni, már újra menőbe vagyunk.

Ebben a sarokban babát ringatott
Panka. Sütött, főzött, varrt, mosott amott.
Az ágy szögletén volt a tisztaszoba;
Ingyen nem ereszté anyját se oda.

Én magam is... Ej, de jobb nem mondanom -
Türelmetlen ostor pattog a bakon.
Hamar azt a ládát! Mert pénz az idő:
No Bogár előre, no Csilla, gyihő!

De jó a jó Isten, ahhoz, aki jó:
Bennünket, tudom, hogy mindenhol megó.
S ha ő a miénk, mit kérnénk egyebet -
De dalos barátim, mi lesz veletek?

Szeret-e majd, mint mi, úgy az idegen?
Örül-e majd szíve csicsergésteken,
Amivel a házbért lefizetitek,
Vagy leveri durván öreg fészketek?

Ha földönfutókká lennétek talán,
Uj tanyára leltek uj tanyánk falán:
Koldus a koldusnak mindig ad helyet,
Testvérképp köszöntjük füstös népetek!

(1905)

AZ ÉG

Azt mondja Panka: ugyan, apukám,
Az ég mihozzánk mennyire lehet?
Szemét nevetve megcsókoltam én:
Nagyon közel van, édes gerlicém!
Mit is mondhattam volna egyebet?

Azt mondja Panka: ugyan, apukám,
Mikor vezetsz el oda engemet?
Reszketett könnyem aranyos fején:
Nekem már nincsen szárnyam, gerlicém...
Mit is mondhattam volna egyebet?

Azt mondja Panka: akkor apukám,
Én se megyek, ha néked nem lehet.
S hogy ne is tudjon elröpülni, én
Szívemre zártam édes gerlicém:
Mit is tehettem volna egyebet?

(1906)

A GYÖNGYVIRÁGOS CSÉSZE

Uzsonnázgat a mi Pankánk
Gyöngy virágos csészikéből,
Gyöngyvirágos csészikébe
Hull a könnye kék szeméből.
Szegény drótos megy az utcán,
Megesik a szive rajta:
Be kell hívni drótoztatni,
Egyre csak azt hajtogatja.

Oly öreg az istenadta,
Oly törődött, olyan fáradt:
Isten tudja, utoljára
Hol vetettek néki ágyat!
Olyan bágyadt a nézése,
Olyan fakó az orcája:
Isten tudja, meleg ételt
Mikor evett utoljára!

Aranyszálát anyukája
Megöleli mosolyogva:
Kis madaram, a drótosnak
Nincs minálunk semmi dolga.
Jó a bogrács, új az üstünk,
Ép a lábas, szép a bögre,
Nincs minékünk csorba kancsónk,
Se fazék nincs összetörve!

A mi Pankánk a szobában
Mint a fürge mókus néz szét -
Utoljára földhöz vágja
Gyöngyvirágos csészikéjét,
Rámutat a cserepekre
S tapsikolva mondja: *igy ni!*
Anyukám, a drótos bácsit
Föl lehet már ugye hívni?

(1906)

ÉVFORDULÓN

Gyere, édes feleségem,
Simogasd meg a hajam -
Több fehér szál van már benne,
Mint amennyi barna van!
Tarkulok, mint deres őszön
A kifosztott almafa -
Pedig még a kapuban áll
Életemnek tavasza.

Ó, de nincs mért visszahivnom!
Adta, amit adhatott:
Bút, borongást bő kezekkel,
Fukarabban a napot!
Ó, de nem baj, hogy szeszélye
Behavazta szöghajam:
Csak a tiéd, az maradjon,
Mint a szived, szinarany!

Csak maradj te, aki eddig:
Gondtalan kis gerlice,
Ki nem hallja, hogy mi jajgat
Bent az erdő mélyibe.
Csak maradj te, aki eddig:
Játszi napsugár, amely
Örvényén a mély vizeknek
Mosolyogva siklik el.

Ó, ne nézd te, lent a mélyben
Mily sötét a forгатag:
Te csak azt lásd, fent a színen
Mily szelíd és lágy a hab!
Ó, ne nézd, az erdőmélynek
Mennyi fája összetört:
Te csak azt lásd, a te gallyad
Ma is milyen üde-zöld!

Gyere, édes feleségem,
Simogasd meg a hajam
S áldjon Isten annyiszor meg,
Mint amennyi szála van!
Csak ne tűnődj soha rajta,
Színe, fénye hova lett -
Csak örülj, hogy együtt értünk
Hét nyarat és hét telet!

(1909)

BALLADA

Fehér babaháznak
Rácsos kapujába
Pávaskodik Panka
Szép bodor babája.

Piros rokolyába,
Patyolat kötőbe,
Bodor baba, kit vársz
Pillangós cipőbe?

»A ki megöntözzön,
Várom a gavallért.
Nem sajnálok tőle
Se tojást, se tallért.

Szagos rózsavizét
Ne sajnálja ő se:
Bodorhajam jobban
Bodorodik tőle.«

Nem marad gazdátlan
A tojás, a tallér:
Ott jön már, ott jön már
A híres gavallér!

De nem gyalog jó ám,
Sem pedig batáron:
Porcelánhuszár jön
Porcelánszamáron.

Kacagány a vállán,
Csákó a fejében,
Rózsavizes üveg
A kesztyűs kezében.

Ahol szalutál már
Az üvegpolc sarkán,
A bajusza végén
Sodor egyet nyalkán.

A bodor baba már
Rá is mosolyodik,
Mikor a számárka
Nekiszilajodik.

Lába nagyot toppan,
Feje nagyot koppan,
Porcelánszámárka
A földre lepottyán.

Porcelánhuszárnak
Kitörött a nyaka,
Szívhasadva nézi
Szegény bodor baba.

Anyukának keze
Zörög a kilincsen -
Jaj, a jó Isten ránk
Kegyesen tekintsen!

(1909)

KISLÁNYOM ŐRZŐANGYALA

Kislányom őrzőangyala
Elejbem állt az éjszaka,
Szelid világot hinte szárnya
A rózsaszín kis ágyra
S halk muzsikára nyilott ajaka.

- Amig kislányod szendereg,
Az úrhoz addig elmegyek
És elviszem híven elébe,
Ha szived bármit kérne,
Hogy gyermekedet azzal áldja meg!

Én térdre hullottam legott
S mig szivem gyorsan dobogott,
- Hogy nem vagyok méltó e kegyre -
Ajkam halkan rebegte,
- Isten fehér követje, mondd el ott!

De már ha ily közel vagyon
Hozzám az égi irgalom,
Bocsáss meg érte, ó szeráfom,
Ha ajtaját kitárom
Szivemnek és nagyot kérek nagyon.

Mikor s miképp megilleti,
Jusson ború s napfény neki,
Ne légyen minden útja rózsás,
Egy-két könnyű csalódás
A boldogságot drágábbá teszi.

De hogyha, fényes églakók,
Akartok hozzá lenni jók,
Egytől szeretném megkimélni:
Sohse adjatok néki
Könnyűket, melyek el nem sírhatók.

(1909)

SZŐLÓÚTON

Mely felénk int túlhan a garádon,
A virágos, gyümölcsös liget,
Fellegárnyat sugaras orcádon,
Mondsza, édes szívem, mért vetett?
Tudom én jól, bár nem mondja ajkad,
Értem én jól, nincs miért tagadjad,
Azt a vágyat, mely szívedbe kél -
Lesz még kertünk nekünk is, ne félj!

Látod, annyi álmomrul lemondtam,
Hogy a lelkem csupa temető:
A többinek sírjára borultan
Ez az egy vágy eleven fenyő.
Valahányszor éjnek éjszakáján
Szántogatva a papír-barázdán,
A betű-magot vetem, vetem:
Mindig kis kertünket ültetem.

Szinte látom: dombnak oldalában
Tarka-barkán mosolyog felénk,
Zöldre festett rácsos kapujában
Őrül állnak karcsu jegenyék.
Szinte érzem: a violaágyat,
Kerekéből édes illat árad.
Szinte hallom: a vidám rigót,
Örömében ahogy ránk rikolt.

Mint a tenger, langyos déli szélben
Színes hullámot vet a virág
És a szirmok tarka tengerében
Hintálódzik a gyümölcsös ág.
Országútra a sövényen átal
Ha kihajlik megrakott galyával,
Ért gyümölcsét hadd hullajtsa ki:
Tikkadt vándor lesz, ki felszedi.

Ne nevesd ki biztató beszédem!
Megládd, nem soká kell várnod azt,
Amikor már a magunk kertjében
Pirul, szökül a csengő barack.
Édes terhét maga is sokallva
Húzza ágát a mosolygó alma
S te megéred, mikor érni kezd
Szóló szőlőn a tömött gerezd.

Te megéred s nekem is talán még
Jut valahol egy csöndes sarok,
Puha pázsit és fölötte árnyék,
Hol szeliden elmélázgatok.
Mig a füzek sátra rejt el engem,

A világot én is elfelejtem.
S ha közünk egymáshoz nem lesz,
Magamat tán újra meglelem.

Amely, isten tudja, hol veszett el,
Jó kedvem tán újra megkerül,
S megtanulom, hogy nevetni hogy kell,
A lugasnak gerlicéjéül.
Könnyű néki, mert övé a fészke -
Leszek én még a magam szegénye!
Ha előbb nem - ó, ne sirj, szívem -
Valahol az Isten kertjében.

(1909)

PANKA IMÁDKOZIK

Édes jó istenem, elejbed térdelek:
Édes jó anyukám, tudod-e, hogy beteg?
Megfogyott arcáról lehervadt a rózsza,
Jókedvének elszállt tarka pillangója.
Erőtlen két keze liliom levele,
Ha verni akar is, csak simogat vele.
Tegnap a szép kötőm egy kis kávé érte,
A csipkáját pedig... Mégse pörölt érte.
Bárcsak pörölne már, bárcsak csacsogna már,
Mint bukdácsoló kis fiára a madár!
Szegény anyukámon ki segít, ha nem te?
Gyógyítsd meg, gyógyítsd meg, aranyos istenke!
Juttass arcára a rózsák pirosából,
Fénytelen szemébe napod sugarából!
Gipsznyusimat akkor teneked adom én -
Egyik lábára már úgyis sánta szegény.

(1910)

ANYA

Éjfél felé hozták a sürgönyt,
Hét éles tör volt hét szava:
- Anyánkat megöli a szive
Reggelre. Jöjj haza!

Zordon, zimankós éjszakában
Zúgva repült a gyorsvonat,
De még szárnnyal se érheté be
Gyötrelmes vágyamat.

A kisajtóban nagyzokogva
A szomszédasszony fogadott:
- Már harmadnapja a galambom
Egy hangot se adott!

A tornác oszlopának dőlve
Csöndesen sirdogált apám:
- Hiába biztatom. Nem érti.
Nem ismer már reám.

Az ajtóban hugom borult rám:
- Elkéstél már. Se hall, se lát,
Alig lélegzik. Tán azóta
A szive is megállt.

S amikor ágyához rohantam
S előtte térdre hulltam - ó,
Kezét fejemre tette s ajkán
Suttogva kélt a szó:

- Szaladj csak... Julkám... a padlásra...
Hozz egy... kötés... lugast neki...
De válogass... Ferink... tudod jól,
Csak a... ropogóst... szereti...

(1910)

ESTE

Este van, este van,
Édesapa fáradt -
Aranyhajú lányom,
Te bonts nekem ágyat.

Szelíden te simítsd
Puhára a vánkost,
Ágyam szélire is
Te ülj ide már most.

Homlokomon a bú
Nagyon elborongott,
Kicsi száddal róla
Leheld el a gondot.

Virágfejcskédet
Hajtsd szivem fölébe,
Ne vess éjszakára
Csillagot beléje.

Mesélj is majd egyet
Szegény apukádnak,
Úgy, mintha mesélnél
A hajas babádnak.

„Volt egy szegény ember
Nagy meseországba,
Nem volt mása, csak egy
Aranyhajú lánya...”

(1910)

LÁTOMÁS

Sápadt sugarában a holdnak
Ingottak, lengtek az árnyak,
Mikor én ott jártam a szélén
A halál csendes folyamának.

Fáradtan, unottan az este
Bámultam a gyertyavilágba
S egyszerre elejtem az Úr
Legbúsabb angyala állá.

A világ örök aratója,
Kit Isten a földre lekülde,
Hogy mit az ő keze szórt el,
Azt sorban csűribe gyűjtse.

Szemét hidegen szögezé rám
S mint jégszobor, szótalan állá.
Érzem merevedni a pillám
S halkult a szívem dobogása.

- Ó, még ne vigyél el! - esengtem
S dermedt kezemet fölemeltem,
- Még annyi a tennivalóm! -
Szólt a halál angyala: nem, nem!

- Kalászt sohse szedjek-e hát,
Ki idáig egyre vetettem?
Még annyi a várnivalóm! -
Szólt a halál angyala: nem, nem!

- De nem megyek ugyse! - akartam
Kiáltani kékülő ajkkal.
- Nincs, aki ellenállhatna nekem -
Mosolygott szomoruan az angyal.

S már kezivel megfogta kezem,
Hogy vélem az éjbe kiszálljon -
De a másikat megszorítja
Kicsiny kezivel kicsi lányom.

Kicsiny kezivel kezemet
Odaszorította szívére:
S erejét vesztvén a halál,
Egyedül suhogott ki az éjbe.

(1911)

NOVEMBER-EST

Amit gondatlan ifjúként
A hajnal hinte széjjel,
Mind összeszedte már a fényt
Az est fukar kezével.
Az árnyék barna pókja
Lomhán kapaszkodik föl a falon,
Már nyolcra jár az óra,
Gyerünk aludni, édes angyalom!

Pilláid sűrű erdeje
Szemednek kék tavára
Rég fátyolos homályt vete,
Le-lesimulva raja.
Szegett szárnyú madárkám,
Fejed bágyadtán nyugszik vállamon,
Orcád hús, mint a márvány -
Gyerünk aludni, édes angyalom!

Minden delejt feledve lejt
Lassúbb ütemre vérem,
A csókok tüzesője helyt
Kézcsókkal is beérem.
Hogy újra megtaláljam
Eltűnt nyarunkat sápadt ajkadon,
Az álom minden vágyam -
Gyerünk aludni, édes angyalom!

Amit gondatlan ifjúként
A hajnal hinte széjjel,
Mind összeszedte már a fényt
Az est fukar kezével.
Az árnyék barna pókja
Lomhán kapaszkodik föl a falon,
Már szívünk is befonta -
Aludni menjünk, édes angyalom!

(1911)

PILLANGÓS PAPUCSOK

Pillangós papucsok, legszebbek az egész
Szegedi vásárba,
Kék bársonyotokkal simuljatok lágyan
Két kis fehér lábra.

Szelíden vigyétek napos mezejére
Rózsás örömeknek,
Messze kerüljétek minden olyan tájat,
Hol könnyek teremnek.

Mikor elviszitek, mint az ólommadár,
Lassan tipegjétek,
Ha visszahozzátok, mint a sólyommadár,
Sebesek legyetek!

(1911)

SÉTÁLNI MEGY PANKA...

Sétálni megy Panka a búzamezőbe,
Pillangós papucsba, hófehér kötőbe.
Dalolgatva ballag, egyes-egymagába -
Virágtestvérekéi, vigyázzatok rája!
Simulj puha pázsit, lába alá lágyan,
Fütyülj neki szépet, te rigó a nádban!

Légy a legyezője, te lapu levele!
Fecskefarkú pille, röpjél versenyt vele!
Búzavirág-szeme mosolyog reátok:
Ne vessetek vissza rá, búzavirágok!
Kakukkfű az útját jó szagoddal hintsd be,
Bújj el lába elül, szúrós királydinnye!

Ha a dülőúton szegényke kifáradt,
Szagos fodormenta, te vess neki ágyat!
Födjétek be, zsályák, dús leveletekkel,
Szelíd széki fűvek, csillagfejetekkel!
S őre a mezőnek, szép jegenyenyárfa,
Te vigyázz reája, csöndes legyen álma!

(1912)

ANYUKA BETEG

Anyuka beteg... Kis szivem, ma este
Nem kell a földrajzot felmondanod,
Jobb lesz, ha ide a lábamhoz ülve,
Halkan a Bibliát lapozgatod.
De ne ott olvasd, ahol az Uristen
Haraggal néz el a világ felett -
Hanem ott olvasd, ahol az istenke
Nagyon szereti az embereket.

Anyuka beteg... Kis szivem, ma este
Nóta nélkül altasd el a babád
És apuka barázdás homlokához,
Mint a lehellet, értesd puha szád.
Lábujjhegyen tipegj el a kis ágyig
És liliomlágyan suhanj bele
És le ne rúgjad a kis csipkepaplant,
Bár ma csak apu takart be vele.

Anyuka beteg... Kis szivem, ma este
Teneked még imádkoznod se kell,
Hanem ha virágszemed lecsukódik,
Repülj inkább a jó Istenhez el.
S aranyhajad ha végigsimogatva
Szelid mosollyal az ölébe von
S megkérdezi: no Panka, mi az újság -
Csak annyit mondj, hogy: apu sír nagyon.

(1913)

TEMETÉS UTÁN

Barackfáinknak mén ez üzenet:
Ne várjanak már haza engemet.
A sárgarigó-fészkes ághegyen
Legszebb gyümölcsük én már nem lesem.
Mióta termő fám nélkül maradtam,
Nem hiszek már én a csengő barackban.

Vén almafáinknak is üzenek:
Alattuk többet én nem heverek.
Zöld sátorukban már hiába járnék,
Nem követne a kedves öreg árnyék
S kezem szorítva meg nem vigasztalna:
Ne sírj, fiam, lesz még mosolygó alma!

A szőlő szőlőknek is üzenek:
Többet akár sose teremjenek.
Fürtetlenül gyászolja venyigéjük,
Ki soha vissza nem tér már közékük,

Hajtsanak inkább sűrű koronát
S őrizzék soká a lába nyomát.

Azután van itt még egy üzenet:
Hű akácunknak a gunyhó felett.
Együtt születtek, együtt nőtt vele -
Ne teremjen többet új levele,
A halálban se maradjon el tőle:
Tavasza fejfát faragunk belőle.

(1913)

APÁM

Kis temetőnkben tudok egy zugot:
Az öreg remekes szűcs nyugszik ott.
Híres, amit varrt, ködmön és suba,
Neve sokáig él a faluba.
Magam is sokat elemlegetem,
Számon mosollyal, könnyel lelkemen,
S ilyenkor ifjú bimbóm, gyermekem

Szivemre melegebben ölelem.
Sírhatnékom van, ha eszembe jut
A szeles éj, amelyen elaludt
S valahányszor hörögve sír a szél,
Mindig azt gondolom, hogy ő beszél.
Az öreg műhelyt sírja vissza tán,
Fáj a sötétség néki s a magány,
A hideg ellen hallat tán panaszt -
Mi fáj a holtnak, isten tudja azt.

Ám megjött a tél tegnap délelőtt,
Beszította hóval a temetőt,
S az öreg szűcs már nem panaszkodik,
Az öreg szűcs már szépet álmodik.
A hó fehér, selymes, sűrű, puha,
Ugy takarja be, mint meleg suba
S a télizöld, mely hegyig belevész,
Az rajta zöld irhából a szegés.

(1914)

EGY RÉGI, RÉGI IRKALAP...

Egy régi, régi irkalap
Került kezembe a minap.
Én irtam éltem reggelén
A második pad szegletén.

Dülöngő, potrohos betűk,
Póklábúk és verébfejűk,
A *t*-nek gyomrán a kalap,
Az *r* a *k* hajába kap.

Én irtam, én. Emlékezem.
Lassú volt kis fehér kezem
S mint a kopókölyök szokott,
Elmém el-elfutkározott.

Kikandikált az ablakon,
Ringott a ringó gallyakon,
Hol a torony hegyére ült,
Hol szálló fellegen repült.

A kő-Krisztus komor fején
Soká pihent a cinegén,
Csőrén gubancos cérnaszál
Csüngött le, mint borzas szakáll.

S a paplak füves udvarán
Vadrózsa arcu szolgálány
Nyikorgatá az ó-kutat,
Míg írtam az *ir ri ur*-at.

Én írtam, én... Én írtam-e?
Szívem könnyűvel fut tele:
Ki e sorok fölé hajolt,
Sötéthajú fiúcska volt.

Sötéthajú, fényes szemű,
Pirosképű hajnalderű -
S ma alkonyul már, alkonyul,
Szemembe hamvas haj konyul.

S talán az éj is útba már,
Amelyet ajtóm nyitva vár
S ha néma csónakába vész,
A perc nekem nem lesz nehéz.

Mért lenne az? Kis irkalap,
Mélán végig simítalak:
Énnékem életprogramot
Rajtad az *ir ri ur* adott.

S ma már tudom: az úr nem ír -
Ebben hazudtál, kis papír,
De az életnek erre: *ir*,
Nincsen más ríme, mint a: sír.

(1918)

ÖNARCKÉP

NEGYSZÁZVÉNYEDIK SZÜLETÉSNAPO

Szája mogorva, szeme csacska,
Önön sulyától fáradtacska,
Szívében gyermek ősz uracska -
Ma vitte el nyarát a macska.

Ma vitte el nyarát, ha nyár volt,
Hogy napja csak sötétbe lángolt,
S míg kútvizen tartá a jámbort,
Csak álma szüre néki lángbort.

De ám az bor volt, nem kevert,
Nemes vesszőről szüretelt,
S ha bódulatban kedve telt,
Mindig lelt színig telt kehelyt.

Álomkristályból palotát faragott,
Álomsarlóval rózsát aratott,
Álomparipákból tartott fogatot,
Hát persze hoppon is maradott.

Most már csak gyalogost meneget,
Mint ahogy illet szelíd öreget,
Mig valahol a fűzek megett
Kimérik néki a házhelyet.

Ó álmok, álmok, drága álmok,
Mi panasza lehetne rátok?
De ha ti már mind elfogyátok,
Mit érnek a való világok?

Ó, jobb belőlük mit se venni észre,
Az emlékek subáján heverészve.

S kialudni, mint a letett szivar,
Amely lassan saját hamvába hal.

Vagy hirtelen elcsengni, mint e dal.

(1919)

II

KÉT EGYTESTVÉR

Két egy testvér a könyű és a dal,
Soká vajúdó fájdalomnak ikre,
S ahogy kibuggyant, a megenyhülés
Veti színes sugárát mindegyikre.
S az a legfájóbb könnyem, amelyik
Csak fojtogat, de nem bírom kisírni,
S az a legszebb dalom, amely csupán
Szívembe zsong, de nem bírom megírni.

(1896)

HAJNALI DAL

Amint éjfélel órán
Az álom szárnya ért:
Álmomba jaj, de jó volt,
Az isten tudja, mért.

Lezárt szemmel bolyongtam
Egy kertbe valahol,
Az isten tudja, merre,
Az isten tudja, hol.

Lezárt szemem szelíden
Csókolta valaki,
Az isten tudja, hányszor,
Az isten tudja, ki.

S ahányszor karja átfont,
Ahányszor csókja ért:
Mindég egy könnye hullott,
Az isten tudja, mért.

(1900)

AETERNA SOLITUDO

Van néha olyan bűvös éjszaka,
Hogy megnyílik a mennyek ablaka,
S az örök végtelenbe belát véges szemem:
Ilyenkor mindig téged látlok ott,
Némán megülni csillagtrónodot -
S mindig sajnállak, édes istenem.

Esengek, tőlem rossz neven ne vedd,
Hogy ajkaimra így veszem neved:
De árnytalan tündöklés hiába vesz körül,
Káprázatos hatalmad hasztalan,
S örökvoltod csak gyötrelmedre van,
Ha egyedül vagy, mindig egyedül.

Igaz, hogy elmulatgatod magad:
Mozdítod ujjad és egy perc alatt
Ezer világ szülemlik, százannyi összedül,
Gyujthatsz minden porszemből új napot,
És nem lesz semmi, ha te akarod:
Te egyedül, de mindig egyedül.

A csillagok csoportba bolyganak,
Sugáraik kévéstől hullanak,
Fán a lomb ezrivel nő, a méh rajban repül:
Nem teremtettél semmit egymagát,
Árnyéka van mindennek legalább -
Te egyedül vagy, mindig egyedül.

Örömed soha nem volt még neked -
Mert soha nem volt kivel közlened,
És senkinek se szólhatsz nagy álmaid felül;
S ha emiatt éreznél bánatot,
Megint csak nincs kivel megosztanod,
Mert egyedül vagy, mindig egyedül.

Telepesen támad, nő és enyész
A fal tövén az egynapos penész:
De inkább ezt a sorsot juttassad részemül,
Mint lakhelyül a végtelen eget,
Hogy éljek benne örök életet,
De egyedül, mindig csak egyedül...

(1905)

ÉJ VAN...

Éj van, halkan, reszketve kel
Az őszi szél zenéje,
Mintha a föld zokogna fel
Vádat, panaszt az égre.

Fejem felett a felleget
Látatlan kéz zavarja,
S a földre kérdőleg mered
A holdnak véres arca.

Egy óriási árny suhan
A mindenségen átal,
S egy percre engem is bevon
Fekete fátyolával.

Egy percre csak, s egy perc alatt
Érzem reszketve, fázva,
Amint a létnek rám szakad
Egész kálváriája.

(1905)

VAN MINDEN SZÍVNEK...

Van minden szívnek titkos rejteke,
Amelybe senki nem láthat bele;
Hisz magad elül is takargatod,
Hogy akaratlanul mit tartasz ott.

Hanem azért sokáig érezed
A fojtott sírást, halk lélegzetet
Átaltörni a titkos rejteken.
De valahára mégis csend leszen.

Haladsz tovább s többé eszedbe sincs,
Hogy ama rejtett zugba betekints;
Hogy kulcsa hol van, el is feleded,
A zárt pedig a rozsdá eszi meg.

De egyszer aztán, egy ködös napon,
Ha fojtogat az életunalom,
Nem is tudod, hogyan, véletlenül
A pókhálós kulcs elibéd kerül.

Próbálsz véle szíved rejtekét,
Örülsz neki, hogy fordul benne még-
Csak akkor kell sirnod keservesen,
Mikor már csak hamut lelsz odabenn.

(1905)

RÓZSÁK MELLÉ

Ha én lehetnék az idő,
De jó is lenne néked!
Én téged, szépséges szíved,
Szépséged teljességiben
Jaj, hogy megörzenélek!

Ha én lehetnék az idő,
Fejed fölött megállnák,
Hogy nyarad sohse múljon el,
Hogy hozzád sohse jusson el
Az ősz, a tél, az árnyék.

Ha én lehetnék az idő,
Virág virágra kelne,
Ahol a lábad földet ér
S az örök ifjúságodér'
Mind téged irigyelne.

Ha én lehetnék az idő,
Ó, éltem rózsaszála,
Tisztán, fehérén és üdén
Röpítenélek által én
A halhatatlanságba!

(1906)

SZERESD A GYERMEKET!

Szeresd a gyermeket! A sivatag hegyen,
Hol villámok között vala az Ur jelen,
E legszentebb parancs nincs kőtáblára írva -
Mosolygó kedviben, pirosló hajnalon
Aranybetűkkel ezt az örök Irgalom
Az emberszívbe írta.

Szeresd a gyermeket! Még néki szárnya van,
A csillagok közé ő még el-elsuhan,
S kitárja vidoran a mennyek ajtaját:
Hiába könyveid, hiába lángeszéd,
Az Isten titkait ki nem kémlelheted,
Csak gyermeklelken át.

Szeresd a gyermeket! A lét napfénye ő,
Estellik, hogyha megy, hajnallik, hogyha jó,
Csöpp lábai nyomán az öröm kertje zsendül,
Bimbónyi kis keze áldással van tele,
S melyik szeráf-zene érhetne föl vele,
Ha víg kacaja zendül?

Szeresd a gyermeket! Hisz oly hálás szegény,
Egyszerre könny, mosoly ragyog csillagszemén,
Ártatlan kis szívét az öröm megteli,
S köszönetét, akár az esti fuvalom,
Mely felve játszadoz a harmatos galyon,
Oly halkán rebegi.

Szeresd a gyermeket, öleld szivedre őt,
Ringasd el lágyan a szegény kis szenvedőt,
Lehunyt pilláinak töröld le könnyeit:
S míg te a gyermekek könnyét törölgeted,
Egy láthatatlan kéz a csillagok felett
Letörli vétkeid!

(1907)

A SZERETET AZ ÉLET

Ha majd az ige bételik,
S az ígért óra érkezik,
Az Örökkévaló szemén
Átalragyog egy röpke fény,
És a föltámadás ígéivel
Az arkangyálnak jöni kell.

Az angyal szót fogad neki:
Aranyvesszővel megveri
Mohos sírhalmok oldalát,
És zengi ébresztő dalát:
Reggel van! Ujra nap süt! Emberek,
Ébredjetek, ébredjetek!

A hosszú rabság véget ér,
A földre újra visszatér
Az élet, s boldog vígalom
Zajátul zeng völgy és halom,
Hogy száműzve elfut a halál,
S az angyalfecske egyre száll.

De sok-sok sírhalom felül
Tovább repül kedvetlenül,
Aranyvesszője nem suhog,
Ajaka szomorún susog:
Nektek nincsen miért ébrednetek,
Mert senkit sem szerettetek!

(1907)

A SZELEK

Szeretem nagyon a déli szelet,
Ha fák hegyén szökellve integet.
A természet pajkos suhanca ő,
Csupa vidámság és csupa erő.

Piropalástos herceg, jó barát,
Tisztára söpri az ég udvarát.
Kidanolgat rá derűt, meleget -
Szeretem nagyon a déli szelet.

A keleti szellőt is szeretem,
Ha elbeszélget szelíden velem.
A harmatos hajnal leánya ő,
Ablakot tárok néki, hogyha jó.
Megfrissül minden, mire rálehel,
Kopasz gallyon is virágot nevel,
Könnyem letörli, mint a lágy selyem -
A keleti szellőt is szeretem.

A nyugati szelet is szívelem,
Ki sírdogál álmatlan éjeken,
A tengereknek méla vándorát,
Ki elterítve felhőfátyolát,
Aludni küldi a sok csillagot,
Megitat erdőt, rétet, patakot,
Szomju virágot úton-útfelen -
A nyugati szelet is szívelem.

De lelkem fázik, szívem szomorú,
Amikor észak zordon szele fú,
Röpködve bösz süvöltözés között,
Mint óriás sas a világ fölött.
Olyankor egy repedt falú tanyán
Sokat didereg az édesanyám,
Pereg a könnye, szíve csupa bú,
Amikor észak zordon szele fú.

(1907)

GALAMBOK A TARLÓN

Szögön pihen már a kasza, a sarló:
Búzamezőkön mered éles tarló.
Néptelen, némán nyujtózik a róna,
Csak itt-ott sír még rajta tücsöknóta,
S ahol heverték arany buzarendek,
Fehér galambok szemet szedegetnek.

Kinek befedi a világot szárnya,
Van gondja neki az égi madárra.
Az Úr akará, hogy buza teremjen
És hogy a kalász ért szeme kipergjen,
Hogy gyöngé madár töltse kedvét azzal,
Hogy várja szegényt a terített asztal.

Öregje békén eszik a seregnek,
Mig a fiókák föl-fölijedeznek:
Ők még nem tudják, hogy mindig övék a
Betakarított termés maradéka
S hogy a tanyai nép apraja-nagyja
Isten madarát becsületbe tartja.

A szorgos csapat lassu pityegéssel
Tarlók közepén terül szerteszéjjel,
De nagyijedten össze-összerebben,
Hogyha fölötte ölyü, kánya lebben.
Hanem a veszélyt hamar elfelejtik,
S a szemkeresést megin' ujra kezdik.

S mikor sebesen tovakarikáznak
Piros tűziben a napnyugovásnak,
Szárnyuk ütemes, lassu suhogása
Tán az anyaföld imája, fohásza,
Mit, beleveszve az ég peremébe,
Fölvisznek az Úr szent színe elébe.

(1907)

MEGHALT EGY VÉNLEÁNY

Ki vélünk átellen lakott,
A vénkisasszony ablakot
Mosolygva nem nyitott ma reggel,
Habár jött-ment inas, cseléd,
S az udvar régen megtelék
Hangos gyereksséggel.
Ő többet nem törődik már vele:
Szemének tiszta ablakát örökre
Lezárta a halál keze.

Mint aki alszik, úgy pihen,
Félős nincs rajta semmi sem,
Csak szomorúság egy parányi...
Kalitja drótját verdesi
S értetlenül pittyeg neki
Ébresztőt a kanári.
S mintha az éji szekrény szegletén
Vékony fehér ujjára várna
Egy felnyitott Marlit-regény.

Ébresztés, várás hasztalan:
A titkos könyv már csukva van,
Mit Isten ujja irt felőle.
Amellyel véget ére ma,
Szelid keservvel nézem a
Záró szakaszt belőle.
Valami furcsa bánat száll reám,
Amikor im nászágyba látlak:
Halál mátkája, vénleány!

A vénleány. Ez volt neved.
Pedig durvább, kegyetlenebb
Név nincsen ennél a világon.
Bimbó, mely bimbóul vesz el.
Ér, mely folyóra sohse lel,
Megálmodatlan álom,
Gyémánt, mely napvilágra sohse jut,
Rím, amely párja nélkül cseng el -
Ó, van-e ennél szomorúbb?

Pedig volt ő is fiatal,
Kedves volt néki is a dal,
Amelyet hozzá irtak is tán,
Szerelem édes harmata
Az ő lelkét is valaha
Bepermetezte tisztán.
S érezte ő is, mint akárki más,
Hogy üdvözt meg egy tekintet,
Egy titkos szó, egy kézfogás.

Volt ő is ifjú, volt igen,
És volt idő, hogy sziviben
Ábrándok óceánja ringott -
Hogy mért, nem tudja senkise,
Imakönyvében őrizze
Egy száraz rozmaringot.
Igen és a tavaszra jött a nyár,
Csók is csattant el egyszer ajkán...
Vagy azt csak úgy álmodta már?

Mert aztán álmodott sokat,
S beleszövé az álmokat
A kötésbe, a horgolásba,
És kis szobája rejtekén
Szeretett sirni is szegény,
De úgy, hogy más ne lássa.
S mikor már könny és álom elfogyott,
Utánuk megy a másvilágba,
Hogy hátha folytatódnak ott...

S ahogy itt állok, homlokán
Minthogyha fény derengne. Tán
Pirulni készti szűz szemérme:
Haja kibomlott szálait
És öleletlen vállait
Hogy férfiszem ne nézze.
Nézd, betakarlak hát, szegény halott,
S hogy legalább holtod legyen virágos,
Reád egy rózsaszálat hullatok.

(1907)

JÓL TESZEM-E, ROSSZUL TESZEM-E...

Jól teszem-e, rosszul teszem-e,
Áld-e Isten érte, vagy ver-e:
Nem tudom, de sose keresem,
Hogy melyik föld adja kenyerem.

Sorsom engem sokszor hányt-vetett,
Mint a szél a száraz levelet,
Törzsökömtől messzi, messzire,
Országszélről országshéjire.

Mégis áldok minden kis zugot,
Mely akárhol részemül jutott,
S legkiváltképp áldom a helyet,
Ahol fészket raknom lehetett.

Egy az ég, mely bárhol ránc borul,
Egy a nap, mely kél és alkonyul,
S fá, madárdal, jó szív mindenütt
Akad, merre Isten napja süt.

De akármely föld ad kenyeret,
Egy legyen, amelyik eltemet,
Földi szegődségem ha kitölt:
Hol szolgálni kezdtem, az a föld.

Ahol bölcsőm fája sarjadott,
Ott vessetek nékem ágyat, ott!
Ott leszek én otthon, csak azon
Az akácfa-termő homokon.

Legédesebb álmom ott esik,
Mig az ígért óra betelik
S ha az angyalfecske kelteget:
Leghamarabb ottan ébredek!

(1908)

PUSZTULÓ KERT

Kisértetek sötétlenek
Elém, amerre járok:
Minden felül kegyetlenül
Derékba tört sudárok,
Az elvadult, a gyomlepett,
A holt virágtarlók felett
Ingatva száraz ágok.

Tört ág bogán a csalogány
Csillagsugárra nem vár;
Hinár, penész buján tenyész
A holt vizű tavon már,
S a lombtalan pálmák alatt
A csonka istenszobrokat
Benőtte vad folyondár.

A napsugár csak halni jár
A pókhálós lugasba:
Lebeg a por, hamvas, komor
Gyászfátyol a magasba,
S mint mély sebet, a rőt avar
Egy durva lábnyomot takar:
Azét, ki el taposta...

Ó, még ma is, kifosztva is
Minő királyi pompa!
Ki elhagyá, átok reá,
Mivé tehetette volna!
Szépségedet, későn jövén,
Ó, pusztuló kert, mért, hogy én
Már csak sirathatom ma!

(1909)

AMIKOR A FÖLDÖN...

Amikor a földön
Gyermekek zokognak,
Az ég angyalkái
Mind elszomorodnak.
Vidám kacajuknak
Megszegül a szárnya,
Felhőt borítanak
Az ég ablakára,
Bánatos szemükből
Könnyek harmatoznak,
Amikor a földön
Gyermekek zokognak.

Amikor a földön
Gyermekek nevetnek,
Nagy az öröm kéklő
Mezején a mennynek.
Jókedvű angyalkák
Le-lekukucskálnak,
Fellegek nyílásán
Csókokat dobálnak,
Szivárványszalagból
Csokrot kötögetnek,
Amikor a földön
Gyermekek nevetnek.

(1910)

DANKÓ KÖSZÖNTÉSE

Omló levél közt, tar ligetnek árnyán
Ki elmerengve állsz itt, néma márvány,
Tüskebokor szült, barna éj nevelt,
Az élet, hej, sokat rád térdepelt,
Napos oldalán sose járatott,
Szemedre hányta bujdosó fajod -
Szegény cigány, hitted-e valaha,
Hogy városodba így kerülj haza?

Omló levél közt, tar ligetnek árnyán
Király gyanánt merengsz itt, néma márvány!
Ezren ünneplik a te ünneped,
Művészek, költők hódolnak neked,
Szívük verése muzsikál feléd,
Lelkük terítik szőnyegül eléd,
Neved aranylik kövön, koszorún -
S te nézed mindezt mélán, szomorún.

Omló levél közt, tar ligetnek árnyán,
Azon mélázol tán el, néma márvány,
Mit e dicsőség teneked - holott
A magyar nóta véled elfogyott!
A nótafának nincs virága rég,
Jobb volna egyet muzsikálni még,
Jobb volna ágrul-ágra szállani,
Mint köszobornak itt borongani!

Omló levél közt, tar ligetnek árnyán,
De nem magadba lész ám, néma márvány!
Urának téged vall ez a liget:
Itt minden ág teneked integet,
Éber fák őrzik álmodó borúd,
Minden tavasz ujítja koszorúd

S illatuk néked fogják ontani
Haldokló rózsák sápadt szirmai!

Omló levél közt, tar ligetnek árnyán,
Te mindig ünnepelt lész, néma márvány!
Ha hazajön a vándorló rigó,
Válladra száll pihenni a bohó,
Körös-körül a cserjék ágbogán
Mesterének köszönt a csalogány
S körüldanolgat harmattal tele
A mormoló Tiszának lágy szele.

Omló levél közt, tar ligetnek árnyán,
Sokat megélemedsz te, néma márvány!
Ha holdas estén, szőke hajnalon
Kicsendül hozzád férfi-vigalom.
Ha bús vasárnap fátylas alkonyán
Szerelmét sirja-zengi egy leány -
Kisüt a mosoly ajkad szegletén:
»Ez az én nótám, ez is az enyém...«

Omló levél közt, tar ligetnek árnyán,
Reánk nevetve nézhetsz, büszke márvány!
Születhet, halhat százszor az avar:
Ősz nincs olyan, mely téged eltakar!
A madár ajkán elhalhat a dal:
Zeng hegedűdön örök diadal!
A feledés minket mind eltemet:
Te magad élsz itt örök életet!

(1912)

GYEPES TANYAUDVAR

Gyepes tanyaudvar öreg diófája,
Sokat ráborultál az öreg gazdára!
Szagos leveleddel sokat betakartad,
Sok mosolygó álmot álmodott alattad!

Gyepes tanyaudvar öreg diófája,
Nem borulsz már többet az öreg gazdára!
Puszták kis harangja halálát siratja,
Koronád a bánat szellője ringatja.

Gyepes tanyaudvar öreg diófája,
Csattog töveden a kispazda baltája.
Patakja kicsordul szeme harmatának:
Diófékoporsót ácsol az apjának.

Gyepes tanyaúdvár öreg diófája,
Öledben a holtnak legyen édes álma,
Lányáról, fiáról, a gyepes tanyáról,
A Bimbó tehénről, a Kesely lováról.

(1912)

A SZÍV

A szív a legfurcsább csavargó,
Vigyázzatok reá nagyon!
A megszokás halála néki,
De mindig kész van útra kelni,
Ha nyílik raja alkalom.

A szív a legfurcsább csavargó,
A tolvaj-utat kedveli,
Hiába tiltja tilalomfa,
Nem hajt veszélyre, tilalomra,
Még vakmerőbben megy neki.

A szív a legfurcsább csavargó,
Minden lépése uj talány:
Onnan szalad, hol rája várnak
S hivatlanul oson be másnap
Pár ragyogó szem ablakán.

A szív a legfurcsább csavargó,
Ne bánjatok durván vele!
Mert ahonnan elüzték egyszer,
Hívhatják vissza bár ezerszer,
Nem látják többet sohase.

A szív a legfurcsább csavargó -
Dölyfös kacajjal elszalad,
Hogy megalázva, elgyötörve
Visszalopódzzék a küszöbre,
Hol csupa daczból megszakad.

(1912)

SZERETEM ÉN NAGYON...

Szeretem én nagyon
A bárányfelhőket,
Csöndes alkonyaton
El-elnézem őket,
Ahogy legelésznek
Mezején az égnek.

Mikor a nap hunytát
Siratja a harmat,
Terelgetik őket
Friss, fürge fuvalmak
Le a szemhatárba,
A kerek karámba.

Lassan ezüstgyapjuk
Violásra válik,
Néha egy-egy villám
Közibük cikázik,
Mintha ostor volna,
Sugarakból fonva.

Mire besötétül,
Elalusznak szépen,
Álmuk a hű pásztor
Virrasztja az égen:
Telihold világa
Aranyos subába.

(1913)

LAJKÓ

Erdő mellett, puszta szélén,
Ponyvasátor barna mélyén
Cigányvajda felesége
Sírva néz a siket éjbe.

Könnye szakad szakadatlan
S enyhét lelni nem tud abban,
Haja fürtit szétzilálja
S „Lajkó, Lajkó!” kiabálja.

Hívja vissza szegény Lajkót,
Reggel óta, a kis rajkót,
Kit temettek ma hajnalba
Vadszegfüves domboldalba.

Sírba tettek véle együtt
Kis hegedűt, kis nyirettyüt, -
»Jaj, mit ér az?«, - anyja jajgat,
Vak sötétben vajda hallgat.

Egyszerre csak valamerről
Odafentről zene zendül,
Mintha az éj muzsikálna,
Mintha az ég földre szállna.

Szól a vajda: »Fent repülnek.«
Szól az asszony: »Hegedülnek.«
Szól a vajda: »Madaracskák.«
Szól az asszony: »Angyalocskák.«

Vajda búsan félrefordul
S szól, bár titkon könnye csordúl:
»Minek hát a sírás-rívás?
Köztük ő lett, ládd, a primás.«

(1913)

JANIKA KÚTJA

Homokhalom az udvar közepén,
Kis gömbölyű gödör a tetején,
Könnyű gyerekláb puha sarka fúrta:
Mindössze ennyi a Janika kútja.

Az ágast venyigéből mérte ki,
Géme piros cirokból van neki,
A cérnaláncon makkvödör remeg -
De ezt egyszer se merítette meg.

Mert elhívták a mestert messzire:
Kiköltözött az Isten kertjibe,
Hintós kocsin, virágos volt az útja -
S most elhagyatva omladoz a kútja.

Vigyázva járjon, ki erre jár,
Az útra rá ne röppenj, kis madár.
S ti szélfiúk, pajkossággal tele,
Ti is kímélve bánjatok vele!

Mert nem gazdátlan ám még ez a kút -
Mikor legszebben fénylik a tejút,
Titkos neszekbe gazdag éjjelen,
Tudom, hogy itt Janika megjelen.

Nem egymaga suhan a földre le,
Égy fészecalja angyal jó vele
S ő ujját fölemelve mondja: csitt,
Segítsetek csak nékem egy kicsit!

Anyó mosásba fog ma hajnalon,
A nagy teknő már itt van a padon,
Gyertek, a kutamból hordjuk teli,
Szegény szülém majd megörül neki!

És szorgoskodnak az angyalkacsók,
A vödör cuppog, mint az anyacsók.
És ahogy a fővénybe megmerül,
Álmában anyó arca földerül.

S mikor hajnalban a teknőhöz áll,
Vizében a homokra rátalál,
S megérti, ahogy boldog lelke súgja:
Sohsem szárad ki a Janika kútja!

(1913)

TÚL A JEGENYÉKEN

Ha kiskoromba, nyári estelente
Kicsalt gunyhónk elé a naplemente,
Gyerekszemem ráfüggesztvén mohón,
Elbáméskodtam az arany golyón,
S együgyűn eltűnődtem afelett,
Hogy túl a jegenyéken mi lehet?

Amikor aztán nagyobbacska lettem,
És a barázdán átalmenni mertem
A fügefészkes nádasig, ahol
A fátylas ég a földre ráhajol,
Jaj istenem, ott újra beszegék
Látómezőmet újabb jegenyék.

Az év-madarak halkán elsuhanak,
Idestova már vége lesz nyaramnak,
Útam közel végébe suttog a
Temetőszéli jegenyék sora -
Kapok-e végre rá feleletet,
Hogy túl a jegenyéken mi lehet?

(1913)

PÓSA LAJOS SÍRJÁRA

SZÉKFOGLALÓ A PETŐFI TÁRSASÁGBAN

Költő sírjára... Régi téma.
Dalt mégis erről mondok én ma,
S szíved porára, mesterem,
Ibolyacsokrul ráteszem.

Ott termett, hol a Tisza árja
Királyi képet ölt magára,
Míg belehódol kanyaros
Futással a szilaj Maros.

Ott termett, ahol délibábos
Tükörbe néz a régi város.
Puszták ölén álomsziget,
A dús, a bús, a hű Szeged.

Hol az idő sosem sietve,
Járja inkább halk-lépegetve
Mohos fejű házak sorát,
Mik őrzik lábaid nyomát.

Ó, ott sokat elemlegetnek!
Ott még a szívek melegebbek,
S az emlék nem úgy múlik el,
Mint meleg arcon hópehely.

Ott még az emlék drága szőnyeg,
Friss színt selymébe egyre szőnek
Aranyszálakból hű kezek,
Múló és nyíló életek.

Ott dalaid muskátlibokra
Mindig nyit a kis ablakokba,
S a tanyai pásztorgyerek
Ajkán kesergőd kesereg.

S hol sárgarigók enyelegnek,
Márványhegedűs a ligetnek
Árnyán csak rólad muzsikál,
Nagy birodalmu dalkirály!

S apród, ki voltam udvarodba,
S most dalcsokort teszek sírodra:
Én is csupán azt hoztam el,
Mit a Te földed megnevel.

Vagyok nótázó emberecske,
Magam zugának méla tücske,
Nem hangszer, mely csodákat ont:
Mezőkön csendülő kolomp.

Dalomnak nincs sok cifrasága:
Mint almafa virágos ága,
Magától nyílik s hervad el -
Csak almát soha se nevel.

Rőzsetüzem nem látszik messze,
Magamnak ég csak híves este,
Hamvát befödi az avar,
De még ég: tiszta és magyar.

S ha nincs is egyéb benne semmi,
Már szívemet sírodra tenni
Élő virágul rá merem,
Áldott tanító-mesterem!

(1916)

TÖMÖRKÉNY

A SZEGEDI BOHÉMEK EMLÉKÜNNEPÉN

Kit már egy éve, hogy temetgetünk,
Kihozott íme hozzád, elnökünk,
A mélabúvá enyhült fájdalom
E bujkálós napu vasárnapon.
S míg fejfádra rózsáink szirmai
Lágyan kopogva fognak hullani,
Szívünk rád hangos zokszóval borúl:
Nem jól van így sehogysem, elnök úr!

Hisz láthatod, vagyunk, vagyogatunk,
Csaljuk az élet mázával magunk,
Esik még néha csendes vígalom
A Tisza partján esti hajnalon -
De hej, napod reánk már nem ragyog,
S mi nem vagyunk önfényű csillagok
S a halászsárda »összes termei«
Se tudnak már jókedvet termeni.

Sűrűn megdöccen a fanyar derű,
Unott borunknak íze keserű,
S ha koccan is az éltető pohár,
Annak sincs vidám muzsikája már.
A szó lehet sok, az ötlet keves,
S verébül száll, nem pilleként repes,
És ha megzendül valahol a húr,
Az is azt kérdi: hol az elnök úr?

Az ám, még az elébb itt köhögött,
Úgy látszik, egy kicsikét kiszökött,
Keze helye még itt az asztalon -
Ej, de soká jön, hova bújt vajon?
Ó játszói tréfák drága mestere,
Aki elbujtál sírod gödribe,
Mért tetted ezt a rossz tréfát velünk,
Hogy egyre sír belé szívünk, szemünk?

Hisz Isten tudja, igazad lehet,
Hogy itt kerestél nyúgovó helyet,
Ahol az álom olyan szép fehér,
S benne az élet szennye el nem ér,
Se irigy ellen, se álnok barát
Rád nem köszönti epés poharát;
Mind tiszta szívű, aki idejár:
Méhecske, fecske, katicabogár.

Tán jól teszed, ha magadra vonod
Rejtőzködőn virágos paplanod,
Mit a teremő Isten keze szőtt -
De ládd, mégis csak szebb volt ezelőtt,

Mikor mint a tavaszi lehelet,
Dudorászva jártál a föld felett,
Áldást, derűt, jóságot hintve szét -
Ej, minden elmúlt, a jó reggelét!

Azóta olyan minekünk Szeged,
Mint gyűrű, melybül a kő kiesett,
Lány haj, melyből kihullt a pántlika.
Azóta más fodrot vet a Tisza,
Azóta ül köd a cigány soron,
Azóta hizik utjain a gyom,
És együgyűen, árván tévelyeg
A Kárász utcán Halbőr Förgeteg.

Azóta... ej, a zokszóból elég:
Új csillagokat ringat új mennyég,
Könnyező szemre jön majd nevető,
Uj temetőből lesz ó temető,
Futnak az évek a holtak felett,
Száras babér takarja majd neved -
Nekünk mindig frissen fog sajgani,
Hogy »az elnök nem kíván szólani«...

(1918)

A KOLTÓI CIGÁNYLÁNY

Méla tücsök vagyok én
Gyalogösvény szélén -
Pacsirtákkal szállani,
Hogy merésznék én?

Mig ők himnuszt zengnek az
Örökkévalóról,
Én e halk dalt cirpelem
Pila Anikóról.

Nem volt hattyú, hófehér,
Sem királyi kócsag,
A szerelem bújdosó
Gerlicéje volt csak.
Nyárest volt, hogy megpihent
A Petőfi vállán,
Piros rózsát kacagó
Fekete cigánylány.

Erdőd felül feketült
Haragos napszállat...
» Fellegeknél feketébb
Szivemen a bánat!
Várkisasszony habkeze

Teritette rája,
Gyere ide, kacagd szét,
Puszták rózsaszála!«

Puszták rózsaszála volt:
Nyomtalan lepergő.
Erdők gerlicéje volt:
Elhivta az erdő.
Felcikázó fénybogár:
Belehunyt az éjbe.
Rőzsé lobbant hegytetőn:
Hamva szállt a szélbe.

Soha mirtuszt nem viselt,
Se az özvegy fátylát:
De soha nem feledé
Vadgerlice-gyászát.
Ő a költő porait
Legtovább kereste -
Míg le nem szállt rája is
Az örök napeste.

Sirja halmát valahol
Vadszegfű benőtte,
Porló szive megeredt,
Rózsa lett belőle.
Hazajáró csalogány
Sokat sirt e síron -
Selyemkendőül reá
Én e dalt borítom.

(1923)

TITOK

TÖREDÉKEK EGY VERSES REGÉNYBŐL

I

Kis szívem, még az erdőnek se mondd:
Felgyujtogatná titkunk a vadont!

És hogyha hamva vizbe hullna, ó,
Lávává forrna tőle tó s folyó!

A szél megrészegedve hallaná,
A csillagos mennyégre sodraná!

Elsápadnának irigy angyalok,
Kialudnának rá a csillagok!

S hogy ne maradjon a mennyég setét,
Az Úristen terád vetné szemét!

Csillagnak tőlem téged vinne fel...
Titkunk ne mondd az Istennek sem el!

II

Pajkos tréfának indult, azt hiszem
S látod, mi lett belőle, kis szívem?
Világnemlátta csodapalota,
Szivárványból van teteje, fala...
De jaj, nem az ólomtetők és
Nem a betonfalak:
Légvárak ütnek legnagyobbat,
Ha összeomlanak!

(1923)

A HEGEDŰ

Gyerek voltam még,
Annak is aprócska.

Egyéb játékom
Nem volt, csak egy ócska,
Vén hegedű, mit
Poros nyugalomban
Leltem a lomban,
Valamely sarokban.
Az Isten tudja,
Ott ki felejtette,
Hol porlad a kéz,
Amely odatette:
De megörültem
Én neki felette,
Bár nem is sejtém,
Mire való vóna.

Mellette nyűtten
Hevere vonója.

Róluk a port biz
Le se törölgettem
Hanem azonnal
Szolgálatba vettem:
Lónak a hangszert,
Kardnak a nyirettyüt.
Mulattam velük
Hol külön, hol együtt,
Mikor miképen
Kivánta a játék.

Az igaz célra
Rá mégse találék,
Bármi csapongó
A gyermeki elme.
(Ó, ha ma olyan
Félannyira lenne!)
Megesett olykor,
Persze akaratlan,
Hogy vonómmal a
Húrok közé kaptam:
Zörgött, csikorgott,
Kinosan sikongott,
De nem kedveltem
Ezt a fura hangot.

Egyszer azonban,
Isten tudja honnan:
Hozzánk egy vándor
Egyszerre betoppan.
Orcája sápadt,
A ruhája tépve,
Nem mertem nézni
Ragyogó szemébe.
Megáll előttem,
A hegedűt nézi,
Csak nézi, nézi
S kezemből kivészi.
Lágyan, szeretettel
Lefújja porát,
Megpengeti halkan
A húrok sorát,
Aztán szilaján
Álla alá kapja,
A tépett vonót
A húrokra csapja,
És húzza, húzza
Egyre tüzebben.
Sohse hallottam,
Ilyet életemben!

Olyan volt, mintha
Röpitne hinta
És rengve-ringva
Szállnék föl a mennybe,
Az Isten elejbe
S kristályteremekbe
Az angyalok serge
Játszna velem.
Aztán olyan volt,
Mintha anyám

Ringatna lágyan
Szelid karán
S már szenderegtem
Lassú dalán,
Mikor a vándor
Ment, ahogy jött: lopva,
Hegedűm dobva
Szótlán a sarokba.
Én meg sieték,
Lázban dideregve,
Csuda-hegedűm
Zárni a szívemre.
Esengtem neki,
Kezem összetéve
(Ki nem volt gyerek,
Kinevethet érte):
Hogy jöjjön elő a
Tündér, aki benne
Lakik s az elébb
Szívem telezengte!
Csak jöjjön elő
Fátyolköntösében,
Ahogy tanultam
A dajkamesében,
Csak jöjjön elő
A drága, a fényes
S ami az enyém,
Minden az övé lesz!
Csak jöjjön elő:
Rimáncodtam egyre...
S még szorosabban
Szorítom szívemre.

A fa nyöszörgött,
Mint ha lelke lenne:
Megtudom mindjárt,
Hogy mi lakik benne?
Faragó-fűró
Szerszámot kerestem:
A hegedűnek
Húrjait leszedtem,
Fájának vésőm
Neki feszítettem
S csak ahogy széttört
Apró darabokra,
Néztem zokogva
A drága romokra.
Ó, de nem a kárt,
Nem a játék veszti:
Sirattam azt, hogy

Nem találtam semmit...
Azóta eljárt
Az idő felettem,
Nemcsak megnőttem,
Hanem ez egyben,
Meg is öregedtem:
Hiába tanultam,
Meg nem javultam,
Máig se okultam.
Ma is, ami szép
Akad az utamba,
Lelket keresek
Gyerekésszel abba,
Mindig apróra
Bontogatom.

S a semmit mindig
Megsiratom.

(1923)

III

A FÖLD

Parasztasszony volt Rózsi néni,
Nekünk jóformán idegen.
Egy este mégis idehozták
A tanyájukról betegen.
Esett a hó, a szél sodorta,
Épp gyertyaszentelő előtt
S mert mind rokonok a szegények,
Hát befogadtuk őt.

A doktor urat drágálották,
Hát Matyi Verát hívtuk el, -
Kisruhavarró javasasszony,
Templompribék, meg ami kell.
Kapott lisztecskét, egy kis búzát,
Tyúkot, vajacskát, zsirt, babot,
S megkente nyúlhájjal az asszonyt,
Aztán ráolvasott.

De isten rendelése ellen
Sokat még a nyulháj se ér,
Fogyogatott Rozál az ágyban,
Akár a megszegett kenyér.
Már tudta is, hogy meg kell halni,
De róla sohse ejte szót,
Csak a csuklójára csavarta
A szentelt olvasót.

S hogy az első hetipiackor
Az ura hozzá betekint,
Még azt se tudakolja tőle,
Hogy búsulnak-e odakint.
Pedig jól éltek és közöttük
Sohase volt szentségtörés -
Mégis, csak azt kérdezte meg, hogy
Zöldül-e a vetés?

Olyan volt már, akár az árnyék,
De azért mégis kitelelt,
Csakhogy mindég aludt a jámbor,
S ha szóltunk hozzá, nem felelt.
Csak ha a tanyáról bejöttek,
Olyankor hallottuk szavát:
- Ugyan nyitják-e már a szőlőt
Minálunk, odaát?

Husvét felé virágos ággal
Kedveskedett ura neki:
A kis oltvány, a tüköralma,
Első virágát hozta ki.
Hogy jól kötött-e, minden szirmát
Letépte gonddal a beteg,
S hogy kár volt akkorát letörni,
Csak azt jegyezte meg.

Még azon éjjel rosszabbul lett,
Álmában félre is beszélt,
A halál mezsgyéjére térve,
Szokatlan máktermést remélt.
»Lehetett volna cirkot vetni
A pusztaföld sarkába is...
Sokat kárál az a bodor tyúk...
Vizet!... jaj Is... jaj Is...«

Amikor eszméletre tére,
Elhívtuk hozzá a papot.
Az ura egy-két könnyet ejtve,
Mellette imádkozgatott.
»Ki ne peregjen ám a borsó,
Azt meg kell szedni idejin« -
Szólt, s eláradt az örökálmom
Lehunyt szemeim.

Azóta, ha a tanyaszélben
Elnézem a kövér rozsot,
Érzem mindég, hogy éjjelente
A Rozál lelke szálldos ott.
És terhes ágra, ért kalászra
Bő áldást hinteget,
Tovább őrizvén azt a földet,
Amelybül vétetett.

(1900)

OMÁR

Szikrát szórt a nyárderéki ég -
Átfülve izzott, reszketett a lég
A buzaföldek, a mezők felett.
Az arató-had alig pihegett.
Kacaj nem csengett, nótá se zengett,
Csak a tücsök sirt, csak a kasza pengett,
S mintha a sugaras táj lelke volna,
Nevető képpel sikongva, csapongva
Egyik percben itt, másikban amott:
Csupán a kis Omár futkározott.

Négyesztendő volt. A búbáj maga.
Kökényszemébe hullt aranyhaja.
Napsütte arca, ajka, mint a vér,
Kacsója, térde gömbölyű, kövér.
S hogy ingecskéje lebegett utána,
Olyan volt, mintha fehér angyal szállna
A búzarendek napfényes közén.
Oh, milyen szép volt! Nem is hiszem én,
Hogy édesanyja nem csodálta meg
Az angyalszobrot az oltár felett!

Igen, az anyja. Az bizony, szegény
Nem ért rá elmerengni gyermekén.
Parasztasszonyt ilyesmi meg nem illet,
S ha kévéjéről olykor föltekintget
És özvegysége nyomorát felejtnei,
Kisírt szemét a gyermekén felejtnei,
Hogy - ha szívére nem ölelheti -
Legalább intsen egy csókot neki -
A gazda mindjárt megpirítja őt:
Nem erre tartják a marokverőt!
S mást mit tehetne? Ujra lehajol,
Csak lopva mer odanézni, ahol
Fiát gyanítja túl a kazlakon:
Vigyázz magadra, édes csillagom!

Ez meg, amilyen nagy munkába van,
Hall is, nem is a kis haszontalan:
Hol napraforgótővel birkozik,
Hol a cserebogárral malmozik,
Hol szalmaszálból hajítván igát,
Járomba fogja a csigabigát,
Majd összezsapva két kerek bokáját,
Rikoltoztatja tökszár-trombitáját,
Melynek szavára rendbe igazodnak
Sorai piros sapkás pipacsoknak.

S gyihó, gyihó, repiti őt tova
Szilaj csikója, fűzvessző-lova -
El, el hetedhét ország ellenébe,
De legalább is a barázda-szélbe.
S hogy visszatér, vigan kiált: anyám,
A túskebokrot lekaszáltam ám,
Hogy a lábacska meg ne szúrja többet...

Az asszony görnyed, görnyed, egyre görnyed.
Igy elfáradva nem volt még soha:
A térde reszket, ég a homloka.
Jó Isten, a napocska úgy tüzel!
Jó Isten, de ha egyszer élni kell!
Jó Isten, hogyha élne az ura -

Egy könny szivárog szempilláira,
És felhevült agyán keresztül
Sötét sejtések árnya rezdül:
Hogy mire felnő ez a szép gyerek,
Szépsége, kedvessége elpereg.
Kócos paraszt lesz, szilaj és komor,
Emberbarommá teszi a nyomor,
Mint aminő a többi itt körötte...
Mért is nem szállnak az évek fölötte
Ugy, hogy ne vinnék el, mi benne égi,
Hogy maradhatna örökkön a régi.
Az ártatlan, gondatlan szép gyerek! -
De összeretten s újra felrebeg
- Rekedt szó repedezett ajakon -
Vigyázz magadra, édes csillagom!

Omár az anyaszót nem hallja már,
Azóta régen messze, messze jár.
Egy szivárványszín cifra nagy lipe
Csapódott valahonnan elibe.
Nem látott szebbet még sohase nála,
Villás a farka, csupa pötty a szárnya,
A feje buksi, a bajusza pörge -
Ott bujócskázott véle körbe-körbe.
Ha nem kergeti, olyankor megáll,
Majd huncutkodva a szemére száll,
Tán lenvirágnak nézi a bolond -
S mikor felé kap, újra elcsapong,
Majd csúfolódva tovakarikázik,
Omár utána egészen odáig
A fügefészkes nádasig, ahol
A fátylas ég a földre ráhajol.

Leszáll a hollószárnyu alkonyat,
Pihenni tér az arató csapat,
Lánynak, legénynek hangos kedve támad,
Vidám nyihárvás veri föl a tájat.
Felszedelődik ő is, asszonyunk,
S kiált: Omárkám, hol vagy? Indulunk!
Másodszor is szól, hallgat és neszel:
Jaj Istenem, Omárka nem felel!
Századszor is szól s szava már sikoly:
Jaj Istenem, Omárka nincs sehol!

Jó emberek, ki látta s merre hol?
Tán pittypalattyot kerget valahol?
Avagy tán Szent János-bogárra lesve,
Utját állotta valahol az estve?
Vagy elaludt a rendek enyhiben
S az őrző-angyal karjában pihen?

Vagy elbujt volna csak a rossz gyerek?
Gyerünk, keressük meg, jó emberek!

Meg is találták. Mezők közepében
Kopolyakút ásítózik setéten,
Mocskos vizű omlós agyaggödör,
- Kincs a parasztnak, kit a szomj gyötör. -
Nincs kerítése, nincsen teteje:
Ebbe hullott a kis Omár bele.
Az ártatlan nem nézte, merre fut,
S nem ő, az őrzőangyal elaludt,
S nem fogta meg parányi lábait
A mélységtől, hol a halál lakik.

Ott úszott a szennyes víz tetején,
Rezgett a holdfény aranyos fején.
Duzzadt szemű, kövér kalászos,
Lankadt pipacsok, tört búzavirágok
Koszorúzták meg a kis barna arcot,
Mely a halálban is vigan mosolygott:
Hisz ott szorongott kis tenyeribe
Az a gonosz szivárványszín lipe.

(1904)

A MACSKA

Májusi reggel, méla, bánatos.
Nevet a nap, de az ég fátyolos
És köd legel a házak tetején.

A kapualjba nézelődtem én,
S öreg anyókán veszett a szemem,
Ki álldogált együgyű-csöndesen
A hetivásár tülekvő zajában
Töprengő arccal, egyes-egymagában.
Vállát kopottka nagykendő takarta,
Rossz garabolyt szorongatott alatta,
S a garabolyban volt, uramfia,
Egy selyemszórú kis fehér cica.
Minthogyha unná furcsa lakhelyét,
Ki-kiütötte gömbölyű fejét,
De hogy körültekintett, megriadva
A nagy zajon, megint csak visszakapta
S kapargatva börtöne fenekén,
Nagy keservesen miákkolt szegény.

Engem mosolyra készített e kép,
Mikor az asszony csak élémbe lép,
S könnyörgő szemmel adja fel a szót:
- Tessék megnézni, kérem, a Gabót!

Ugye, milyen szép okos szeme van?
Ugyan vegye meg, kedves ténsuram!
Ámbátor legutolsó vagyonom,
Az úrnak pár hatoson odadom.
Az úrnak az igazán semmi se,
S jóllakik majd Janika, Terike.

- Mit akar, néni? Kié a cica?

- Övé, azt erősíti Janika,
De Teriké se engedi a jussát,
S addig cibálják a szegény cicuskát,
Még minden szőre-szála égnek áll,
S olyankor, mikor már alig zihál,
Mind a ketten egyformán cirógtatják.
Mind a ketten egyformán megsiratják,
Mert mind a ketten nagyon szeretik,
Hiszen egyéb játékuk sincs nekik,
Már mint az én két kicsi unokámnak,
A Terikémnek, meg a Janikámnak.

- Mért adja el, ha oly kedves nekik?

Szemét szivárgó könnyek megtelik:
- Mért adom el, mért? Édes istenem,
Hát hogyan adnám, ha nincs kenyerem,
És éhen jajgat két kis unokám,
Szegény Terikém, szegény Janikám!
Az egyik kettő, másik három éves,
De tudja, mind a kettő olyan étkes,
Mint a tollasodó fiókveréb,
Pedig üres a szuszék hej de rég!
Apjuk nem is volt, anyjuk még tavaly
Tiszába ölte szégyen és a baj.
Eladogattam, amit lehetett:
A kanapét, a festett székeket:
Volt egy nagy órá, tükörablakos,
Szűz Mária-képem, körülcsillagos,
Diófaágyam, paplan, dunna, párna,
Szép sifonérom, dupla volt a szárnya -
Hát most már persze nincsen semmi se,
De szép kövér Janika, Terike.

Megint ki akart ugrani Gabó,
De visszasímogatta az anyó.
A kendő csücskét szorosabbra fogta,
S történetét halkán tovább zokogta,

- Mondom, a duplaszárnyu sifonér...
Volt három hétig a háznál kenyér.
Tegnapra aztán minden elfogyott,
Kis csőrük reggel éhen tátogott.

Egyem meg az éhes kis szájakat,
Galambjaim, csak délig várjatok!
S hogy kis gyomruk korogta a delet,
Biztattam őket: majd ha este lett!
S bekönyökölt az est az ablakon
S még mindig éhen leste két rajom.
Terike mondta: éhesz Tejite,
Tenéjте téne a sép tezsibe!
Janika mondta: dá-dá nagyanyót,
Mert Janikának enni nem adott!...

Olyan jó volt, mikor tövig leégett
A gyertya, hogy már nem láthattam őket!
Elcsicsisgattam a két gyereket,
Terike álmában is piszegett,
Kis bátyja ugyan csendes volt szegény,
De könnyit éreztem kezem fején
S Gabó fülit fogta a kezibe -
Igy aludt el Janika, Terike.
Itten egy percre megszakadt beszédünk.
A keresztutca szögletén elébünk
Valami harminc búzás kocsi állt,
Úr, kocsis összevissza kiabált,
Egy csürbe hordták a sok gabonát -
Mink elhuzódtunk egy kicsit odább.

- Egész éjszaka nem volt nyugodalmam,
Mig eltökéltem álmatlan-magamban,
Hogy, ha másképp nem, eladom Gabót,
Mégis veszek még egyszer egy cipót.
Vackukhoz óvakodtam csöndesen,
A takarójukat fölemelem,
Rongyosnál rongyabb rossz köpenyeget -
Meglopom, mondok, a két gyereket.
Egymáshoz bújtak a kis istenadták,
Mint az oltáron az írott angyalkák,
És kettejük közt ott feküdt a macska,
Hízelkedőn dudálva és dagasztva.
Elnyávogta magát, hogy fölemeltem,
Föl is rettent rá Terikém, a szentem,
S csepp szájáról suttogva szállt a szó:
Dabó nem mén el, Dabó jó, Dabó!
De mit tegyek? A kendőm alá kaptam,
S hiszi, nem hiszi, ténsúr, megsirattam.

Hogy mit beszél a nyomorult, szegény,
Hallottam is, nem is már akkor én,
Forogni kezdett ég és föld velem -
De ő csak mondta, mondta szüntelen.
- Jobb is lesz, ha el se adom talán.
Tolvajnak érzem magam igazán.

Ha fölébred Janika, Terike,
Hogy kerülhesek szemük elibe?
Tán siratják is azóta Gabót
S hiába vinném nekik a cipót
S hiába lenne annak lágy bele,
Gabót kínálnák először vele!
Nem, nem, nem adlak el, szegény cicám!
Ha már a jó Isten ezt mérte rám,
Együtt múltunk el négyen e világból...

Ekkor Gabó kiugrott a kosárból
És a gabonásszekerek alatt
Tán még a világból is kiszaladt.
Azt meg nem fogja többet senki se!
Szegény Janika, szegény Terike!
(1906)

ARANYSZÖGGEL...

Aranyszöggel nincs kiverve,
Virágokkal nincs beszórva,
De szomorú is az özvegy
Varróasszony koporsója.

Mig mellette jó szomszédok
Búsulgatnak, keseregnek,
Kicsi lánya a sarokban
Egymagában suttog-setteg

Tű meg olló a kezében,
Teli ronggyal a kötője.
Mi lesz abból, Magdi szívem?
A szomszédok kérdik tőle.

Odanéz a koporsóra,
Kökényszeme könnybe lábad
S azt feleli: varrok egy szép
Gyászruhát a rongybabámnak.

A DIDERGŐ KIRÁLY

Mese, mese, mátká, pillangós batárba:
Volt egyszer egy király Nekeresd országba.
Nevenincs királynak nagy volt a bánata,
Csupa siralom volt éjjele, nappala.
Hideg lelte-rázta, fázott keze-lába,
Sűrű könnye pergett fehér szakállába:
- Akármit csinállok, reszketek és fázom,
Hiába takargat aranyos palástom!

Aki segít rajtam: koronám, kenyerem
Tőle nem sajnálom, véle megfélemezem!

Százegy kengyelfutó százket felé szaladt,
Tökszárdudát fújtak minden ablak alatt:
Ki tud orvosságot a király bajáról,
Hol az a bölcs ember, aki jót tanácsol?

Adott is ezer bölcs ezeregy tanácsot,
De együtt se ért az egy falat kalácsot.
Didergő királynak csak nem lett melege,
Majd megvette szegényt az Isten hidege.
Körmét fúvogatta, keserűn köhintett,
Bölcs doktorainak bosszúsan legyintett:
- Bölcsekkel az időt ne lopjuk, azt mondom,
Hívjátok elő az udvari bolondom!

Bukfenc-vetegetve jön elő a bolond,
Cseng-peng, kong-bong rajta a sok aranykolomp,
Mókázna a jámbor, serdül, perdül, fordul,
De a király rája haragosan mordul:
- Hallod-e, te bolond, szedd össze az eszed,
Adj nekem tanácsot, akárhonnan veszed.
- Teli van énnálam ésszel a szelence:
Hideg ellen legjobb a meleg kemence.
Gyujtass be csak, komám - nevetett a bolond,
S nevetett köntösén a sok aranykolomp.

Kergeti a király ki a sok léhűtőt:
Hozzák fülön fogva az udvari fűtőt!
- Hamar cédrusfával a kandallót tele,
Urunk-királyunknak attól lesz melege!
Nagy volt a kandalló, akár egy kaszárnya,
El is égett benne vagy száz cédrusmáglya,
Sergett is a király előtte, megette,
Utoljára mégis csak azt dideregte:
- Fűtsetek, mert megvesz az Isten hidege,
Már a szakállam is csak úgy reszket bele!

Nyöszörög a fűtő: - Felséges királyom,
Életem-halálom kezedbe ajánlom,
Most dobtam bele az utolsó forgácsot,
Jó lenne hivatni az udvari ácsot!

Nekibúsul erre a didergő király.
Szigorú parancsal a kapuba kiáll:
- Vágjátok ki kertem minden ékességét,
A szőlő szőlőnek arany venyigéjét,
A mosolygó almát, a csengő barackot,
Hányjátok a tűzre minden kis harasztot!
Széles ez országban amig erdőt láttok,
Kandallóm kihűlni addig ne hagyjátok.

Jaj, mert mindjárt megvesz az Isten hidege,
Csak úgy kékellik már az ajkam is bele!

Csattognak a fejszék, sírnak erdők, berkek,
Recsegnek, ropognak a gyümölcsös kertek.
Sok lakójuk fejét bujdosásnak adta,
Fészkit ezer madár jajgatva siratta.
A rengeteg fákból egy szál se maradt ott,
Aranyos kandallón mind elparazsallott.
Didergő királynak de minden hiába,
Nyögve gubószik be farkasbőr-bundába:
- Fűtsetek, mert megvesz az Isten hidege,
Csak egy fogam van már, az is vacog bele!

Nekeresdországban van is nagy kopogás,
Ripegés-ropogás, siralom, zokogás.
Dolgozik a csákány, fűrész, balta, horog -
A király ajtaja egyszer csak csikorog.
Betipeg egy lányka, icike-picike,
Gyöngyharmat tündöklük lenvirágszemibe.
Az ajaka kláris, a foga rizskása,
Csacsog, mint az erdők zengő muzsikása:

- Ejnye de rossz bácsi vagy te, király bácsi!
Megfordul a király: - Ácsi, kislány, ácsi!
Azt se tudom, ki vagy, sohase láttalak.
Mért haragszol reám? sohse bántottalak! -
Kerekre nyitotta a csöppség a szemét:
- Minek szedtetted le a házunk tetejét?
Hó is hullongázik, eső is szemezik,
A mi padlásunkra az most mind beesik:
Elázik a bábum kimosott ruhája,
Vasárnap délután mit adok reája?

Mint amikor nap süt a jeges ereszre,
A király jégszive harmatot ereszte.
Szemében buggyan ki szívének harmatja,
Szöghaját a lánynak végigsimogatja:
- Ne félj, a babádat ruhátlan nem hagyom,
Biborköntösömet feldaraboltatom.
Bársonyrokolyája, selyemfőkötője,
Lesz ezüstkötője, aranycipellője! -

Most meg már a kis lány mondta azt, hogy: ácsi,
Mégis csak jó bácsi vagy te, király bácsi!
Örömében ugrált, tapsikolt, nevetett -
S didergő királynak nyomban melege lett!
A tükörablakot sarokra nyitotta,
Városa lakóit összekurjantotta:
- Olyan meleg van itt, hogy sok egymagamnak,
Juttatok belőle, aki fázik, annak!

Tódult is be nyomban a sok szegény ember,
A márványtéglákon nyüzsgött, mint a tenger.
Ki is szorult tőlük király a konyhára,
Rájuk is parancsolt mindjárt a kuktákra:
- Asztalt terigetni, ökröt sütögetni.
Fussatok a hordót csapra ütögetni!
Ily kedves vendég még nem járt soha nálam,
Mint a saját népem - nagy meseországban...
(1912)

KISFORRÓ ZSUZSANNA

A templomkertben, a kőrispadon
A csókai pap haragszik nagyon.
Kilencre jár a hajnalicska-óra,
Készülni kéne prédikációra,
De nincsen hozzá kedve semmi sem.

Hogy is lehetne, édes istenem, -
Az Úr ígéje nem kell senkinek már,
Mindig nyitott házába senki nem jár,
A Máriácskát nem vidítja senki,
Az édes Jézus szent nevét se zengi,
S a Krisztusatyafiság Könyvibe
Nem ejt bűnbánó könnyet senki se.
A nagyszakállu szentek a falon
Azért is néznek olyan szilajon
S az angyalocskák lenvirágszeme
Szomorúsággal azért van tele,
S az istenszem is a mennyezeten
Azért sugárzik olyan hidegen.

Ki jár templomba? Kisforró Zsuzsánna.
Az meg jobb volna, hogyha sose járna,
Mert alighogy ő prédikálni kezd,
Egy-két sóhajt a vénség megereszt,
S még ő kész sincsen a prefációval.
Mikor az már kész minden égi jóval,
S a sok szép szentbeszédet szüntelen
Átalussza a vén szégyentelen.

És csendül a harang, giling-galang,
És szárnyal a hang, mint szelid galamb.
Másodszor csendít hasztalan Gregor,
S a pap szívének szent haragja forr,
A csipkebokrok rengő sátorán át
Ahogy meglátja Kisforró Zsuzsánnát.
Felfogódzva a harmatos gyepen
A nénike a rét felé megyen.

Két libácskával a hóna alatt
Sokat lép, mégis keveset halad.
Szánnivalóan gúnyában, erőben,
Elszáradt kóró a napos mezőben.

No most jókor jössz - mordul fel a pap,
S eltökélve a Bibliára csap,
De megszegyenli hirtelen magát,
Megsímogatja a szent bibliát,
Találomra kinyitja valahol,
Borzasztó buzgalommal ráhajol -
Hátha azalatt - gondolja magába -
Az öregasszonyt elviszi a lába
S ő menekül meg a szidás elül...
Hanem ha nem, ha szem elé kerül,
Hát akkor... akkor megemlegeti,
Ahogy ő odamondogat neki.

A rózsák összesúgtak, a loncok integettek,
A méhek döngicséltek, a gerlicék nevettek,
És Kisforró Zsuzsánna soksarku furcsa árnya
Bohókán ingva-lengve ráhull a Bibliára.
A főúr pedig, a főúr szegény
Mindegyre összébb görnyed rejtekén.
Bóbiskol, mint öreg varjúmadár,
Utoljára álmodtetne már,
De a jó napot, adta boszorkánya,
Csak ráköszönti Kisforró Zsuzsánna.

A csókai pap szíve elszorul,
Kedves fejét felüti komorul
S bár inkább elszaladni volna kedve,
Szemét az ártatlan libákra vetve
Megszólal, s hangja szigorú nagyon:
Tudja-e, hogy ma vasárnap vagyon,
És tudja-e a parancsolatot,
Hogy: megszenteljed a vasárnapot?

Anyónak tetszik szörnyen a dolog.
Boldog együgyűséggel mosolyog.
Hogy a pap úr így szóba állt vele,
Holott nincsen rá semmi érdeme.
A szót különben érti is, nem is
És azt feleli rá, hogy: igenis,
Csak a két libát leviszi a tóra,
De visszajön a prédikációra.

- Az kell nekem csak - dörmögi a pap
S haragja, érzi, újra lángra kap.
Jó, jó - azt mondja -, isten hírvél,
Csak menjen kend, ahova menni kell.
A jó Isten se veszi rossz neven.

Ha egyszer nem lesz a misén jelen,
Hisz mulasztani máskor nem szokott.
Tudom, hogy szereti a templomot.

- Lelkem-galambom, - anyó feleli
És két libáját addig leteszi -
Hát én már semminek se örülök,
Csak a templomba hogyha beülök.
Ott, tudja, minden olyan tiszta, szép,
Nevet rám a sokféle drága kép,
Az orgona is olyan szépszavú,
A tömjénfüst is olyan szépszagú,
Aztán olyan nyugasztaló a csend,
A legyecskék se csípnek odabent,
S olyan jó híves is az én padom
Ott a sarokban, a bal oldalon.
Ha beleomlok, mint a holttetem,
Minden bajomat, búmat feledem,
S ott pihenem ki magam egy kicsit -
Mindjárt megyünk már, csitt, papatyi, csitt!

A főúr olyan mélán szomorú.
Szemében fénnel játszik a ború
És szemrehányás nélkül integet:
Aludni is láttam már kelmedet!

És szól Zsuzsánna, előrehajolva:
- Lelkem-galambom, hogyne látott volna
- És suttogóra veszi itt a szót -
Ahogy leteszem a szent olvasót,
S öreg szemem egy kicsit lefogom -
Olyan szép az, hogy ki se mondhatom!
Csitri kislánynak látom magamat,
Hancúrozunk a feszület alatt
S hogy elszunditok a reves padon,
Elém lebeg egy sugár hajadon,
Pirúl az arca, a szeme ragyog -
Oh Istenem, hogy ez is én vagyok!
Fátyolban állok az oltár előtt,
Szorítom, tépem a jegykeszkenőt,
Addig szorítom, addig huzigálom,
Szemfödelet szó belőle az álom,
S kilenc halottamon teríti szét,
Mindnyájukért itt mondtak gyászmisét
Itt mindnyájukat visszaálmodom,
Velük vagyok minden vasárnapon...

És csendül a harang, giling, galang,
És szárnyal a hang, mint szelíd galamb.
A harmadikat csendíti Gregor,
Libáiért a szüle lehajol,

Sietek velük - azt mondja - a tóra,
Hogy visszaérjek prédikációra. -
S a pimpimparé-csillagok fölött,
Melyekbe a gyepszél felöltözött,
Ahogy eldöcög Kisforró Zsuzsánna,
A pap tűnődve nézdegél utána.
Aztán - hát tehetett-e egyebet? -
A padba egy kisvánkost tetetett.
(1913)

AZ ARANYSZŐRŰ BÁRÁNY

I

Mese, mese, mátká
Pillangós batárba...
Mátyás király üldögélt
Magas Budavárba
Szép, vasárnap délután
Éppen délebed után
A tiszta szobába.
Egyszer, ahogy veszi észre,
Hogy szűkül a szeme rése
S ringatja az unalom:
Szellőzködni, szenderüzni
Kihajol az ablakon.

Nyárlehellte fuvalom
Halksóhajtva hord be rajta
Méhedongást, mézszagot,
Bazsalikom illatot,
Mely a kertből áradott.
Kerek kertje közepében
Vén diófa áll kevélyen,
Nagy terebély koronája,
Egyetlen kis száraz ága
S im e percben száraz ágra
Szarka lebben, farka lebben,
Csőre csörren, mint szokása.
»Vendégünk lesz, bárki lássa!«
Szól magában a király
Örvendezve és feláll.
Kardot is köt, dolmányt is ránt,
Hivatja a nádorispánt,
S ad parancsot is neki:
Az ünneplő koronáját
Nyomban fényesítse ki!
És enyelgő tréfa formán,

- Mert a tréfát érti jól -
A tornácra is kiszól,
Bajsa szárnyát megsodorván:
»A diófán szarka szálldos:
Anyjok, vendég áll a házhoz,
A szép asszony hirire,
Vagy a főztje ízire.
Friss kalácsod lesz-e mára?
Van-e még a régi borból?«
Csitt csak! mit jelent e lármá!
A király még meg se fordul,
A kilincs már megcsikordul,
Súlyos lábak lépte dobban,
Hármat ajtó szárnya koppan,
S betoppan uram fia,
Egy aranyos dalia,
Bejelentve őkegyelmét,
Burkusország fejedelmét.

Azonközben az udvaron
Van is már nagy riadalom,
Kapu nyilik, rácsa zördül,
Szerte széjjel szolga görbül,
S egy aranyos leptika,
Mint az álom, csak begörbül.
Körülvette oldalaslag
Kísérőbe nagy lovashad,
Válogatott szép legények
(Látni őket utcanépek
Majd betörték a palánkot)
No, a hintó csak megállott
S kesztyűs kézzel a leventék
Mint egy hordót kiemelték
Burkusoknak királyát,
Mátyás király komáját.

Ám a hintó ablakára
Ráfelejt a nap sugára,
Bár nem éppen a komára,
Ki hagyott-szin öreg ember,
Haja kender, ránca tenger,
Szája csempe, füle kajsza,
Szeme kancsal, kóc a bajsa-
Ámde nem jött egyedül:
Csoda kincset hord a hintó,
Szár az ágon rengő-ringó
Mesebeli rózsabimbó
A leány, ki benne ül.
Szeme zárul, aki ránéz
És a szája marad tátva

S a kőnek is szive dobban,
Hogyha hozzáér a lába.

Sok beszédnek sok az alja. -
Mátyásék az ereszaljba
Körülveszik a vendéget
(Mert csak vendég, noha német),
Ölelkeznek, csókolódnak,
Vége-hossza nincs a szónak.
Beljebb is csak bekerülnek,
Kanapéra le is ülnek.

És amig az asszonynépek,
Szépek, mint az írott-képek.
Vecseryére mennek el,
Azalatt a két királyok,
Leteszik a koronájok,
Zárt lakatját gondnak, bajnak
Nytogatják Ó-Tokajnak
Hámozott szőlőjivel.

Burkuséknál mi az ujság?
Lesz-e ott most háborúság?
Az üstökös járt-e arra?
A búzának van-e ára?
Hát akiknek háta vérzik,
A szegények mire végzik?
A nagy adót birják-e még?
Az urakat szidják-e még?
Ki az ország dolgát varrja,
Van-e ott sok okos varga,
S van-e a sok nevezetes
Miniszter közt becsületes?

»Mert ami azt illeti«
Fejét Mátyás fölveti
»Énnekem van sok hű szolgám,
Mind serény az ország dolgán,
Lovon járó, gyalog járó,
Generális, püspök, báró,
Hanem azért egy juhászom
Odabent a Rákosháton
Én se adnám a világon
Senki fia kincseért,
Semmilyen miniszterért.
Mert az engem meg nem csalna,
Annyival, mint egy szál szalma.
S hogy azt lopni megtanítsa,
Vagy hazug szón megpirítsa,
E világnak nincs hatalma!«

Vigyorog a burkus király,
Hogy ő holnap próbát csinál
S nem hiszi, hogy szégyent valljon.
Mondja Mátyás: »nem javallom.«
»Ha fogadnánk, Isten uccse...«
»Ha te nem félsz, én meg úgy se.«

»Az a kérdés, koma, mersz-e?«
»De komám, hát úgy ösmersz-e?«
»Felteszem a fél országom.«
Mondja Mátyás: »Én meg állom.«
Parolát is csaptak rája,
Kotyogott a kulacs szája -
A fogadás így esett.

Ezalatt már este lett.
És mivel az asszonynépek
Letenyéről hazatértek,
S eztán már csak ők beszéltek,
Abbamaradt a dolog.

Mátyás király palotáján
Kőcsipkés az ablakpárkány,
Onnan nézte a királylány,
A budai hegyek táján
Az alkonytűz hogy lobog.
»De szép itt a napleszállás!«
»Holnap szél lesz« - mondja Mátyás.

II

Piros arccal, szőke hajjal,
Fel se serkent még a hajnal,
Burkusoknak jó királya
Szürt akasztott a nyakába,
Tenyerébe szedte lábát,
És elindult megkeresni
Mátyás király hű juhászát.

Méne, méne, mendegéle,
Mig elére hives érre,
Hives értől jobbra-balra
Délibábos nagy mezőre, selyem fűvü legelőre.
Délibábos nagy mezőn,
Selyemfűvü legelőn
Szerteszét, mint a kalangya,
Több a bárány, mint a hangya
S ahol párnát vet a pázsit,
Juhászbojtár furulyázik,
Jókötésű és kemény
Pillantású a legény.
Játszadozgat a lábánál

Ezüstcsengős arany-bárány,
Csillagos a homloka -
Odatoppan a koma.

Hát egyszerre két szelindek,
Farkasoknál nem szelidebb,
Kéri ám az uti passzust,
A burkusban elfogy a szusz.
Rájuk mordul a juhász:
»Csiba, Csipd meg, csitt Vigyázz!«

S azon nyomban, mint a nyul,
Mind a két eb meglapul.
»Adjon Isten!« »Fogadj Isten!«
»Mire végzed, öcskös itten?«
»Láthatja kend, mit csinállok:
Hol járkálok, hol megállok.«

»No hát öcsém, gyere ide,
A szerencse tenyeribe,
Nem vagyok én akárki -
Mit akarok, találj ki!«
Juhászbojtár vállát vonja:
»Ha akarja, majd megmondja!«
»Bárányt vennék, ha lehet.«
»Ha van pénze, hát vehet.«
»Teszem ez az arany bárány...«
A legény fuj, mint a sárkány:
»Ahhoz meg kend ne érjen,
Utjából is kitérjen!«
»Száz arany a foglaló!«
»Mondom, hogy nem eladó!«
»Megajánlok tízszer százat.
S a ráadás sem lesz hiányos!«
Templom mellett tornyos házat,
»Kupec-e kend, vén tütünke,
Vagy talán tán kend a táltos?«

Szók parázsos nyila szálldos
Mig a bojtár, földbe ütve
Hosszú botját, így határoz:
»Ez a bárány a királyé,
Csak tulajdon ő magáé,
Rajta van a bélyege,
Alkudjon meg övele,
Itt nincs vásár, annyi szent,
Hurcolkodjon vissza kend!«
»No de nézze meg az ember,
Lesz aranyad, mint a tenger,
Mindenkinek fittyet hányhatsz,
A királlyal is komázhatsz!

Minek ez a szörnyű dér-dur?«
»Bolond lyukbul bolond szél fuj.
Amit mondtam, újra mondom:
Nem eladó. Vége. Punktom.«
S megkerülve a karámot,
A királynak hátat fordít
S az bármедdig álldogál ott
És akárhogy sir, vagy ordít,
Hogy felfütse, vagy lehütse,
Nem mond többet, bát se, бүт se.

És beszélhetsz
Holtodig,
Vagy még nyelved
Elkopik,
Burkusoknak jó királya!
Mindhiába!
Ily nagy fába
Sohse vágtad még a fejszéd!
A fogadást elveszejtéd!
Mert a kőbűl
Nem nagy tralla tejet fejni
S egy szál szőrbűl
Pipaszárat fűrni semmi!
De a bárányt,
Jó királyom,
Nem veszed meg
Semmi áron.
Mit ér a nagy hatalom
Oda fél birodalom!
No meg hozzá még a szégyen!

Mit tegyen mást? Visszamégyen
Őfelsége, s mint a gyermek,
Kit nagyobbak orronvernek,
Nagy dohogva mén, azonban
Több izromban visszahorkan.
Foga csattog, öklit rázza
- Jó távolbul - a juhászra.

Mikorrára hazaér,
Tűz az arca, szeme vér,
S lelkefogytán egy sarokban
Mint a vert vad csak ledobban.
Lánya nyomban kérdezi,
Mi van véle, mi leli?
Hogy tán nem jót tett a séta?
Vagy rossz hirrel jött staféta?
Tán a sziv nem kalapál?
Vagy a máj nem szuperál?
Összehordott berket-ungot,

Mig az apja talpra ugrott:
»Elveszett a staffirungod!«
S nyöszörögve elmesélte,
Hogy mi történt, mi se véle.

No hát itten gyöngyömadta,
Kis kacsóit összezsapta
S nem ijedt meg a kisasszony:
»Oh, apám, ez ne agasszon!
Csak mondd meg, hol a karám
S bízd a többit még ma rám!
Csitt, apókám, nyugalom!
Olyan biztos, fogadom,
Mint vasárnap a mise,
Nem lesz itt baj semmi se!«

Haja éjszín, mint a holló,
Hogy ne légyen szerte-bomló,
Szem minek nem látta mását,
Tűz beléje gyöngyös násfát.
Szótt-ezüst a szoknya rajta,
Karbunkuluskő a csatja,
Selyemtintok az orcáján,
Mely fehér, mint havas márvány
S bíborkendő van a vállán,
Tündöklő mint a szivárvány.
És az utca, hol papucsá
Aranypatkós sarka csattog,
Mind virágba van borulva,
Szegfű nyílik, rózsá hajt ott.
Szellő lengett, szépszagú,
Madár zengett, szépszavú,
Mindenütt, amerre méne.

Méne, méne, mendegéle,
S alkonyattal még elére
Hives érre, nagy mezőre,
Selyemfűvű legelőre.
Hives érnél, nagy mezőn,
Selyemfűvű legelőn
Szerteszét mint a kalangya,
Több a bárány mint a hangya

S ahol párnát vet a pázsit,
Juhászbojtár furulyázik,
Piros szája csucsorodik,
Szőke bajsza bodorodik,
Mosott égbolt a szeme,
Citrusfa a termete.
Játszadozgat a lábánál
Ezüstcsengős aranybárány

S ahogy mozdul, a nyakán
 Álmosan cseng már kolompja,
 Szeme bágyadt, maga lomha -
 Közelebb ér a leány.
 Hát egyszerre két szelindek,
 Kezes bárány nem szelidebb,
 Odatáncol buffogatva,
 Lompos farkát lobogatva.
 Odabámul a juhász,
 Némán, mint a kapubálvány,
 Még rá nem szól a királylány:
 »Juhászbojtár, mit csinálsz?«
 »Éppen téged vártalak;
 Mesebéli gyöngyalak,
 Hol veszed Te itt magad,
 Ahol még a madár sem jár?«
 Rákacsint egy égő szempár:
 »Nem tudtam, hogy nem szabad...«
 »Gyere inkább édes szentem,
 Hadd nézlek meg közelebbről...«
 Kis királylány odaperdül,
 S könnybe lábad szeme menten.
 »Hogy kerültél erre, húgom? «
 »Hogy kerültem? hát az uton.«
 »Náditündér vagy talán?«
 »Gyámolatlan árva lány,
 Kit nagy perpatvar között
 Mostohám elüldözött;
 S addig én most meg se állok,
 Még enyhelyre nem talállok.
 Jótét lélek tán akad,
 Ki egy árvát befogad.«
 »Ide hallgass, szegény árva:
 Sehova se mehetsz már ma,
 Ládd, a harmat hulldogál,
 Hosszú árnyak szárnya száll
 S ilyenkor az ilyen helyen
 Nagyon sok a veszedelem,
 Hol varangyos béka vartyog.
 Hol csikasz vad fújva hortyog.
 Lidérc sír a kákatorzsán,
 Nádba leskel vén boszorkány,
 Rémületes sok csoda, -
 Se té innen, se tova!
 Jó nagy ez az én karámom,
 Megfész benne gyöngyvirágom.

Nincs palota vele érő,
A teteje égig érő
És az is csak valami,
Hogy szelekkel minden reggel
Az Uristen sepri ki.
S puha párnán, pelyhes ágyon,
Majd meglátod angyalom,
Nincs oly édes nyugalom,
Mint ezen az én subámon,
Mert ezen a rónatájon
Kócsagszárnyon száll az álom
S kipihenhedd jól magad,
Még a hajnal felhasad.«

»Jaj, csakhogy van más baj is még«
Rátekint a lányka ismét,
»Éhes is vagyok nagyon...«
»Hát mit ennél, angyalom?
Van itt friss tej, van itt iró,
Gyöngé sajt és gyöngé túró,
Egyik nektár, másik manna...«
»Gyöngé bárány nem akadna?«
»Az egész nyáj a tied!«
»Mindegy nékem, elhihedd.«
»Mégis csak úgy szeretném,
Ha kedvedet tehetném.«
»Jaj Istenem!... ha merném...
Aranybárányt ehetném.«
»Jaj, galambom, ráhibáztál!«
»Hát te csak úgy figuráztál?«

»Ügyelnem kell jobban erre,
Mint tulajdon két szememre,
Óvnom kell a szélről is,
A rászálló légyről is!«
»Amire én rákivánok,
Többet attól el nem állok!«
»De ha ennek esik kára,
Becsületem lesz az ára.«
»Ki így ura szavának,
Maradjon az magának!«
»Ne haragudj, arany szálam,
Maradj vélem, maradj nálam,
Csillagokat rád rakhatom,
Ezt az egyet nem adhatom!«

Bár mosolyog már titokban,
Kicsi lába tippen-toppan:
»Csak azért se engedek:
Vagy a bárányt, vagy megyek!«
Kétközben a juhászbojtár

Nagyot sóhajt, ahogy ott áll:
»Alkudjunk meg, édes mézem...«
» Neked adom gyöngyös ékem,
Vagy a biborkendőm kell-e?
Vagy a gyémántkőm tegyem le?«
Szomorú a juhászlegény,
Bánat borong virág szemén:
»Nem kell nekem ilyenféle,
Mit csinálnék itten véle?«
»Mit adhatok hát neked
Aranyszőrű barikádért?«
»Két szeméért két szemed,
Sziveért a szivedet,
Temagadat ő magáért.«
Kis királylány mit tegyen?
Nem éppen a félországért,
Inkább apja bánataért,
Leginkább a piros szájért,
Bodorodó bajuszkáért,
Azt susogta, »Istenem!«
S elfordítva a fejét,
Odanyújtja a kezét.

S félsötétbe, csillagfénybe
Fehérvári bicska villog,
Aranybárány halva csillog,
Balta csattog, rózse pattog,
Bogrács lóg a szolgafán,
Tűzvirágok szirmosodnak,
Piros lángok táncba fognak,
Gallyat rájuk együtt dobnak
Szőke legény, barna lány.

Szerteszéjjel a mezőn
Minden élet néma lőn,
Fátyolával messze körbe
Ráhajolt az ég a földre
S a fehérló nyáj felett
Édes, enyhe béke leng
Egy kolomp ha néha csenge,
Csak a tücskök csirpegése
S a virágok lélegzése
Nevetett.

S hogy a hajnal ég az égen,
A királylány hazamégyen,
Karján van a bárány bőre
S merre lebben, szürkületben
Napként csillog gyapja szőre.

III

Másnap reggel a juhász
Nem danol, nem furulyáz.
Érzi, rossz fát tett a tűzre.
És a lelkiismeret
Addig fürta, addig üzte,
Amíg utnak nem eredt
Árkon-bokron át Budába,
A királynak udvarába,
Nem habozva emberül
Számot adni vétkirül.

Hát amint megy, mendegél,
Hideg rázza, gyötri - fél.
Mert mi lesz most övele?
Karddal vágják kétfele?
Avagy huzzák nyársba menten?
Avagy megnyuzzák eleventen?
Vagy éppen felakasztják?
Legalább is megcsapatják!
Noha minden ize ég,
Nem fázott így soha még.
De megint csak fölmelegszik,
Amikor elejbe tetszik
Az az esti tündér-gyermek!
Az az orca, az a termet!
Tán nem is a földön termett
Az a sátras puha haj!
Haja haj!
De mit szól majd a király -
Jut eszébe és megáll.

Hát ahogy ott álldogál,
Árokparton mered rája
Ürgelyuknak kerek szája -
Hopp megállj!
Gondol egyet, s ürgelyukba
Hosszú botját beledugja,
A subáját adja rája,
Kalapjával koronázza,
Kilenc lépést számol hátra,
Majd előre abból három
- S csönd, te nyárfa, csitt, te szél! -
Botkirállyal így beszél:
»Jo reggelt, uram-királyom...«
»Adjon Isten, hű juhászom«
»Egy ujsággal igyekeztem«
»Nosza szolgám, add elejbem!«
»Hát az aranyszörű bárányt
Parlagi sas tépte szét...«

»Fogjátok meg, kössétek meg,
Üssétek le a fejét!«
»No evvel nem sokra mék,
Borongatta, teringette!«
A motyóját összeszedte,
S búsan ballagott odébb.

Haj, de mikor olyan szép volt,
Mint a rét és mint az égbolt!
És ahogy szólt s ahogy nézett
És ahogy járt: kész ígézet!
És ha várna száz halál rá,
De még egyszer megtalálná
A bűbajos látomást,
Nem tehetne most se mást!
A becsület ördögé lett,
Mit ér most már ez az élet?
Nem jobb lenne elszelelni,
A világnak nekimenni,
Vad madárral utra kelni -
S valahol a lányra lelni?
Jaj, de mit mond a király?
Jut eszébe és megáll.
És ahogy ott álldogál,
Árokparton mered rája
Ürgelyuknak kerek szája -
Hopp megállj!
Gondol egyet s ürgelyukba
Hosszú botját beledugja,
A subáját adja rája,
Kalapjával koronázza
Kilenc lépést számol hátra,
Most előre abból három
- S csönd, te nyárfa, csitt, te szél! -
Botkirályhoz így beszél:
»Jó reggelt, uram-királyom...«
»Adjon isten, hiv juhászom.«
»Egy ujsággal igyekeztem«
»Nosza szolgám, add elejbem!«
»Hát az aranyszőrű bárány
Belefult az ér vizébe.«
»Ha utána nem fulladtál,
Hát a szőrét add elémbe!«
»No, ezzel be sokra mék,
Borongatta, teringette!«
A motyóját összeszedte
S búsan ballagott odébb.

Mire huzzák a delet,
Elérte a tethelyet,
De mielőtt beköszön,
bekémlel a küszöbön.
Aranyasztal, aranylóca,
Aranyposztó csüng le róla,
Aranytányér, aranyabrosz,
Arany a kés, villa ahhoz,
Aranyban az uraságok, -
Akik ülnek mind királyok,
Hercegek, kik széket állnánk
És haptákban szalutálnak
S a tálakkal körüljáró
Fityfirty is csupa báró.
Színes szikrát szór a fény.
Szeméhez kap a legény,
Visszaretten, tántorog:
Az asztalfőn észveszejtőn
A vén kupec vigyorog.
És mellette mint a hold,
Kivel szíve tele volt:
A tündérlány rátekintett,
Megrebbenve odaintett
S mosolyogva győzedelmén
S győzedelmit szégyenelvén
Tányérjára lehajolt.

Ugy? hát az csak tréfa volt,
Csak kelepce tegnap este,
Csupa móka, csupa csel,
Csalfa játék szívvél,
Törvetés a becsületre?
Nohát akkor tromfra tromf,
A királyhoz odaront,
Elibéje térdepel,
És a szót így adja fel:
»Adjon Isten, jó királyom!«
»Fogadj Isten, hív juhászom!«
»Egy ujsággal igyekeztem...«
»Nosza szolgám, add elejbem!«
»Hát... az aranyszőrű bárány...«
»Elveszett tán szőre-szálán?«
»A fejemnek grácia,
Nincsen olyan nagy hiba.«
»Csak nem adtad el, te beste?«
»Szóm Felséged meg ne vesse,
Rá kinek lett volna mersze?
Kivel semmi pénz nem ér fel,
Aranybárányt tegnap este
Elcseréltem - *feketével*.«

»Példabeszéd szavával:
Jár a csere csalával.
Cserebárány merre van?
Hadd tekintem fel magam!«
»Leüthetted a nyakam,
Uram-király, nem sokallom.
Nagy a vétkem, de kivallom:
Hogy a hajnal ütközött,
Cserebárány megszökött...«
»Hogy nem voltál most szemes?«
»Oly szelid volt, oly kezes!«
»Nem tudott tán még legelni?«
»Számbul adtam néki enni.«
»Tettél volna békót rája!«
»Két karom volt kalodája.«
»S nem követted nyomdokát!«
»Üztem árkon-bokron át.«
»S van reményed, megkerül?«
»Már meg is van: itten ül.
A fekete cserebárány
Ez a felséges királylány,
Aki vélem szembeformán
Ott lapul az asztal ormán.
Ha felséged rátekint
S megítéli szív szerint,
Azt mondja rá, remélem:
Fiam, ha én juhász vagyok,
Magam is elcserélem.«
Kacag Mátyás, könnye csordul,
A burkushoz odafordul:
»Koma, hogy vág a bajusz!
Ugye mondtam, bajba jutsz?
Nem hazudott a juhászom:
Amit nyertem fogadáson,
Övé a fél koronád.«
Hideg rázza a komát.
Pirul, sápad, zöldül, kékül,
A karszékből majd kiszédül,
Biborarccal a leány is
Bujna még a föld alá is -
Áll a juhász keményen -
Pödri bajsztát kevélyen.

S nehogy ebből az esetből
Burkusokat érje szégyen,
Vagy hirtoldó mesemondó
Róla majd mesét meséljen:
Elhívták az öreg papot,
Feltette a vaskalapot,
Leányt, legényt összeadott,

S két lud, egy liba,
Nincsen már hiba.

Begyült a nagy sokadalom,
Lett országos lakodalom,
Sátor készült az udvaron,
Bársony ponyva, drága fényes,
Száz öl hosszú, száz öl széles,
Borjut vágtek, ökröt süttek,
Száz hordó bort csapra üttek,
Kilenc banda vigat nyúzott,
A tizedik búsat húzott,
Hold fogytán volt és e végett
Annyi szurokgyertya égett,
Hogy kormos lett még az ég is.

Ott mulattam köztük én is.
Táncoltam a kisasszonnyal,
Azaz már most menyasszonnyal,
Kezet fogtam a juhásszal,
Azaz már most a királlyal
S hoztam olyan nagy kalácsot,
Álmomban is földhöz vágott.

De az nem kap belüle,
Aki kétes felüle!

(1902)

IV

ÜZENET HAZA

Kislányom, ha az ablakunk alatt
Dalolva mennek a katona bácsik,
A legpirosabb muskátlik közül
Mind tépd le nekik, ami még virágzik.
És hintsen csókot rájuk kék szemed,
És hintsen csókot a kis puha szád is,
A szürkülő fejükre legkivált -
Hátha köztük van a te apukád is!

Mezítlábas kislány az utcasarkon
Szemét ha szomorún szegezi rád,
- Testvérek vagytok valamennyien most -
Tedd ölébe a kokárdás babád.
Taníts azokrul játszi dalt neki,
Kik bujócskázni mentek a halállal,
Ő meg cserébe téged megtanít,
Hogy kell jóllakni a kenyér hajával.

S arany szemével a naptámadat
Ha bekacsint a függönyön keresztül,
S azt hallod, hogy kint tombol az öröm,
S cigányok hurján vídám zene zendül:
Csattanjon össze a te két kacsód is,
Mint liliomok, hogyha zúg az orkán, -
Talán valami szép pillét fogott
Apuka néked a szerb hegyek ormán.

S egyszer, ha a nap vére elfolyik
S új csillagok szikráznak a menyégen
S az emberek szemének csillagát
Kihunyni látod könnyek tengerében:
Egy miatyánkot lefekvés után
Külön rebegjen a te tiszta szád is -
A hadak útján lelkek szállanak.
Hátha köztük lesz a te apukád is...

(1914. augusztus 4.)

AZ ÁRVÁK BESZÉLNEK

A hajnalicskák még nyitottak,
S rigó fűtyült a körtefán,
Mikor a katonavonathoz
Kimentünk apuka után.
Dalolva ment el s azt ígérte,
Énekszóval hozzák haza...

Ragyogd be őket, irgalomnak
Aranyos csillaga!

Azóta várjuk, egyre várjuk,
Hoz-e már háború-fiát,
Megfogta-e az aranyréten
Az ezüstszőrű barikát?
Csengetyű lesz-e a nyakában,
És lesz-e annak szép szava?...

Ragyogd be őket, irgalomnak
Aranyos csillaga!

Azóta várjuk, egyre várjuk,
S rossz apukánk azért se jön,
Pedig a téli-zöld se zöld már
S csak varju károg a tetőn.
Jaj, milyen csúnya a ruhája,
Milyen ijesztő a szava!...

Ragyogd be őket, irgalomnak
Aranyos csillaga!

Pedig jó volna már, ha jönne,
S ő szegne kenyeret nekünk -
Tán a karéjt nagyobbra szabná,
Most olyan sokat éhezünk.
Szedne targallyat is az erdőn,
S melegebb lenne a szoba...

Ragyogd be őket, irgalomnak
Aranyos csillaga!

Hiszen olyan sok kisgyereknek
Itthon az apukája már,
Egyiknek szeme van bekötve,
A másik sántikálva jár.
Jaj, de jó lesz, ha a miénk is
Majd bolondozva jön haza!...

Ragyogd be őket, irgalomnak
Aranyos csillaga!

Kiszaladunk a kisajtóba,
Ott lesz a Bodri is hamar -
Nem mondjuk meg, hogy a gonosz csont
Szünetlen szűköl és kapar.
Jobbrul a bádoghuszár várja,

Balrul a menyasszonybaba...
Ragyogd be őket, irgalomnak
Aranyos csillaga!

Fölkapaszkodunk az ölébe,
És átöleljük a nyakát,
S hogy megváltozott mostanában,
Bepanaszoljuk anyukát!
Fekete lett fehér ruhája
S fehér a fekete haja...
Ragyogd be őket, irgalomnak
Aranyos csillaga!

(1915)

FAMETSZET

Sirva, nyögve szór a makkfa
Levelet az árokpartra,
Szár az levél, ázott moha:
Ezen alszik a katona.

Alszik, alszik álomatlan,
Szája végén piros hab van,
Tört puskája két darabban,
Koldus sincsen rongyosabban.

Szélfiúk ott kóborolnak,
Hogy ijesszék, rácsaholnak,
Öregebbje megcibálja:
Meg-megrándul térde, válla.

Homlokából vér szivárog,
Szeme tükrén ónos hályog,
Néz az éjbe, mint az átok -
Valahol a varjú károg.

Kakas is szól messze, messze,
Fénylik már az ég eressze,
Gyöngyöt perget piros hajnal,
Feje fölött három angyal.

Első: apa gondolatja,
Másik: anyja kínsohajja,
A harmadik: mátkaálom,
Hófehérben mind a három.

Első angyal azt vigyázza,
Meleg-e még szíve tája.
Második: szemét lezárja.
A harmadik: lelkit várja.

(1915)

ESTI IMÁDSÁG

A HÁBORÚS GYERMEKSZOBÁBAN

Ki fényesebb vagy, mint a csillagok
S oly nagy, amilyen kicsi én vagyok,
Én nem tudom, mi az a háború,
De látom, hogy mindenki szomorú.
A katonák dolgát se értem én,
Csak a könyút édes szülőm szemén
És reszketek, mint a fiókmadár -
Uram, a háborút parancsold vissza már!

Hogy miért bocsájtottad szabadon,
Szent akaratod én nem kutatom -
De ládd, azóta meghalt a derű,
A kenyérünknek íze keserű,
Még a kakas-szós hajnal is setét,
Hallgatni félek este a mesét,
Álmomba mindig ég a babavár -
Uram, a háborút parancsold vissza már!

Térdelve kérlek, szóm zokon ne vedd,
Hisz hogy szállhassak pörbe én veled:
De fű, de fa, de sok madárrhalott,
Jó isten, téged mivel bánthatott?
S örömed abba néked lehet-e,
Hogy árvával van a világ tele,
Ki azt se tudja, hogy ő árva már? -
Uram, a háborút parancsold vissza már!

Ki ott villámlasz a kardok hegyén,
Mint a nagyoktól sokszor hallom én,
Az emberszívbe költözz már bele -
Az istennek csak ott lehet helye.
Nőjjön virág a holtak sírjain,
Az élőknek ne légyen élte kín,
Áldva nézzen föl rád a földhatár -
Uram, a háborút parancsold vissza már!

(1916)

HÖFER

A frontokon teljes a nyugalom -
Höfer jelenti kurtán, fukaron.
Az ágyú csak vaktában ugatott,
Puskából lőttek járőrcsapatot,
S egy repülőgép kotlott a magasban,
Máskülönben: *a helyzet változatlan.*

Egy katonával van csak kevesebb,
Az is véletlen csak, hogy elesett,
És csak eggyel több a kis sirhalom
A vadszegfűszegett domboldalon,
Hol annyi élet hervadt el nyílatlan -
Máskülönben: *a helyzet változatlan.*

És messze valahol a front megett
Egy feszület a falról leesett,
Váratlan kialudt a lámpafény,
Megindult a könny két szem szegletén,
Hogy folydogáljon mindörökre halkan -
Máskülönben: *a helyzet változatlan.*

(1916)

SZERELMES LEVÉL

Innen a hajnalon, éjfelen már túlról,
Levelem indítom Nádaskeresztúrról,
Úri biró lánya, kerti rózsaszála,
Csengetyűző szivü Kerecsi Kalára.
A fő ceniz urakat kérem igen nagyon,
Ezen levelemet erisszék szabadon.
Ezüsthasú felhőn pávagalamb vigye
Permia-országnak kellős közepibe,
Egy öregasszonynak adja ott kezibe,
Hajnalhasadáskor ejtse kebelibe,
Mikor a naprózsa nyílik, nyiladozik,
Minden leveliről harmat hulladozik...

Sok orosz rabokat hoztak a falunkba,
Egy jutott belőlük kerek udvarunkba.
Mint a citrusfáé, olyan a növése,
Mint a mosott égbolt, szeme nevetése.
Piros az orcája, göndör haja selyme,
Apámhoz, anyámhoz nagy az engedelme.
Iván nevezetű, ugyan most már Jani...
Halálos holtomig így fogom mondani.
Nagy főkapitányok akármit végeznek,
Már ebben az egyben semmit se tehetnek:
Sok nagy seregeket még elveszejthetnek,
Szerелеm hatalmán erőt nem vehetnek.
Vissza nem adhatom rabul ejtő rabom:
Érte szülőjének magam ajánlhatom.

Irja meg: kellek-e, írja meg: eljön-e,
Mátka-koszorúval hozzánk beköszön-e,
Menyasszonyi fátylam virággal tűzködni,
Kalász-szín hajamból kerek kontyot kötni?

Ha előbb nem lehet, buzaaratáskor,
Ha akkor se lehet, szőlőtakaráskor
Mikor vége lesz majd Isten haragjának,
Nagy főkapitányok akit indítanak.
Addig pedig vagyok úri biró lánya,
Szellőtül is őrzött bimbós majoránna,
A rabkatonának szivbeli gyűrűsse -
A kezemet addig nem fogja meg ő se.

Vidd el, pávagalamb, vidd el leveletem,
Permia-országból hozz is feleletet.
Ha örömet hozol, fényes délbe hozd,
Meg ne álljál vele kilenc ország hosszát.
Ha bánatot hozol, lassítsd a jövésed,
Esti harangszókor legyen érkezésed,
Mikor a naprózsa összecsukorodik,
Minden leveliről vércsepp hulladozik.

(1917)

A HADIÁRVA

Onnanhazul hajnalba már
Elmén az édesanyja,
Könnyével mosni a ruhát
És őt magára hagyja.
S mire a fecske szól: csivitt,
Ő, bár még álmos egy kicsit,
A házat összejárja,
S az udvart napfény teli meg,
Villognak a vén boltívek,
Midőn alattuk eltipeg
Szegény kis hadiárva.

Kis ingibe a jó szeder
Hullajt egy-két szem epret.
A kut körül morzsát talál,
Mint a veréb elejtett.
Ezt tapsikolva felszedi,
Hiszen királyi reggeli,
S mig elmajszolja szája,
A fa vendéglátón susog.
Verébke pajtásul csipog,
A kut is halkán nyikorog:
Ne félj, kis hadiárva!

A szeme: mint a lenvirág,
A szája: mint a rózsa,
Festő a szent oltár fölé
Angyalt festhetne róla.

Ki ránéz, annak szive fáj:
Ó mennyi kincs, ó mennyi báj
A kocsit porába! -
S ha kérde téle a nevét,
Kezét nevetve tárja szét,
S vállára szegve a fejét,
Azt mondja: hadiárva.

Az istenadta kis bogár
Mit tudhatná, hogy ez mi,
S hogy ez a két szó vállait
Minő keresztre szegzi!
A menyhez van ő közelébb,
Megértőn hogy nézhetne még
Életre és halálra?
Se utálat, se gyűlölet
Szívébe még nem férhetett,
Ő nem tud még mást, csak szeret -
Boldog kis hadiárva!

Azt tudja, jók az emberek,
Mert rá sokat nevetnek
És egy-két falatkát neki
Minden konyhába vetnek.
S mikor szépen köszön nekik,
Orcáját összecsapkedik,
S azt mondják: jaj, te drága!
Csak azt nem tudja sohase
Olyankor mért szalad tele
Könnyel a nénikék szeme -
Szegény kis hadiárva!

Ha kérdik tőle: hol apád?
Azt mondja: messze, messze,
Ő mostan a Halálba van,
De majd hazajön este!
Napjába százszor mondja el,
És megmutatja, hogyha kell,
Hogy borul a nyakába,
Mert aranymókust hoz neki,
A karajt bővebben szegi
És aki bántja, megveri -
Szegény kis hadiárva!

S amikor ágyat vetni már
Leszáll az est a földre,
A kis madárfiók kiül
Az utc'ajtó küszöbre.
Már alszanak veréb, fa, kút,
Már kezd szikrázni a tejút,
Hivőn néz fel reája:

Apjának ott kell jönni, hol
Az égi hid aláhajol
S már félig álmában dalol,
Bohó kis hadiárva!

Már félrebillen kis feje,
Mikorra megjön anyja,
Fáradt csókot lehelve rá,
Gyöngéden ölbe kapja
»Kis szivem, már aludni kell!«
Ő maszatos szép-kezivel
Keresztet vet magára.
A *miatyánk*-ba fogna, ám
Csak ennyit mond: *az én apám...*
S már a vetetlen nyoszolyán
Alszik a hadiárva.

De mint aranynyíl, úgy suhan
Ez ima föl a mennybe,
Mosolygó angyal térdein
Teszi az Úr elejbe.
Az Isten elborult szemén
Átrezdül egy sugárnyi fény
És leragyog reája:
Testvérekétekhez szálljatok,
Játékos álomangyalok, -
S jól betakarja szárnyatok, -
Tudjátok: hadiárva!

(1917)

PIETA

JELENTÉS A SZEGEDI TANYÁKRÓL

A tanyaszélben szombat hajnalon
Jelenést látott Papdi Kis Veron.
Ott ült a lócán a Szűz Mária,
Ölében fölfeszített egy-fia.
Vékony sugárban vére csordogált,
A Boldogságos halkán sirdogált.
Veron is véle együtt felzokog:
»Ó, ti hóhérok, ó, ti gyilkosok!«
Reszkető kézzel keresztet vet, és
Elfoszlik, mint a füst, a jelenés.

Déltájban, ahogy a dombhajlaton
Rőzsét szedeget Papdi Kis Veron,
Uram-teremtőm, a fűzfák megett
Megint a Boldogságos integet.
De istenem, milyen öreg szegény!

Tarka kendő van hervadt őszején,
S hogy könnyel mossza a holt szent sebit,
Reá hagyott-szin kék kötőt terít. -
Veron értetlenkedve révedez:
Az ő tulajdon kék-kötője ez!
Szoknyája is az, melyet ő visel,
A pruszlík is, szemének hinni kell.
S övé a hang is, melyen felzokog:
»Ó, ti hóhérok, ó, ti gyilkosok«.
Zavarodottan földre omlik, és
Megint csak elfüstöl a jelenés.

S napáldozatkor ahogy átoson
A csordakútra Papdi Kis Veron,
A víz tükrében látja Máriát,
Ölében dúcolgatva holt fiát.
A Krisztus az, az Urkrisztus, - de im
Katonasapka szürkül a fején,
Halálra sebzett sziviből a vér
Rongyos zubbonyon át csörögdögél.
Nyakában apró Szent Antal-szobor, -
Ő kötötte azt oda valamikor!
Ő símogatta ezt a szöghajat,
S a gödrös állat a lágy száj alatt,
Amin virágzik most is a mosoly -
Ó, több ilyen száj nincs sehol, sehol!
Ó, bár ott ég fején a glória,
Ez nem a Mária, ez az ő fia,
Infanterista Papdi Kis Mihály!

Veron egyre mélyebbre kandikál
S két karját ölelőn terjesztve ki,
Magát a kút kávéján átveti.
Az alvó víz magasra fellocsog.

Ó, ti hóhérok, ó, ti gyilkosok!

(1918)

KIRÁLYNÉ-KÖSZÖNTŐ

Ifjú királyné, hold e föld felett,
Hallgasd meg ezt a méla éneket.
Amit egy nagyon öreg nép dalol,
Itt lent a ködbe, völgybe valahol,
Mint a turáni fűves téreken
Ősei tették holdas éjeiken.

Ifjú királyné, minket napkelet
E hús nyugatra lávaképp vetett,
Minden zugába szikrát hordani,
Lassú érében vérül forrani,
Fagyos keblébe lángoló szivül -
S a mi tűzünkön senki sem hevül.

Ifjú királyné, kit himes palást
Boldog hízelgéssel takar be, lásd,
Kerek világon nincs selyemruha,
Oly símulós, oly gyöngéd, oly puha,
Mint szivünkben a szeretet-selyem -
S nem öltözik beléje senki sem.

Ifjú királyné, kin rendcsillagok
Drágaköves tejútja kanyarog,
Kerek világon kincses ház van-e
Oly könnyen nyíló s oly színig tele.
Mint e szegény faj gazdag szíve, mely
Magát kínálva eléd térdepel!

Ifjú királyné, megtalálod itt
A hűség vérpiros rubinjait,
Szikrát záporzó garmadában áll
A hit zafírja s a remény-opál
A fájdalom fekete gyöngyivel, -
S nem tűzi őket senki, senki fel!

Ifjú királyné, Párma ligete
Kit pompás ibolyául születe,
Hajnal ködén fehérló látomás,
Félig valóság, félig álmodás,
Ezüst hold a véres mezők felett:
Nép sír itt, melyet senki sem szeret!

(1918)

Lelketek Isten lássa kegyesen,
A piavei halál-füzesen
Elcsorgott vérű szegedi legények, -
Aludjatok, aludjatok szegények!
Ti szépek, jók, ti délcegek, erősök,
Nevető szájú, gyerekszívű hősök,
Bánaterdőknek reménysarjai,
Szemünknek kialudt világa, ti!
Hazádat védő haragos folyó,
Holtakon bosszúd ne legyen mohó,
Hisz az is mind hazájáért esett el,

Síruk simítsd be legszebb fõvenyeddél!
Szél, aki halk könyűnk szárítgatod.
Vígy fölibük búzavirágmagot,
Jegenyepelyhet, árvalányhajat
S nem lesznek árvák már a hant alatt.
S ti zokogó magyar fülemilék,
Ha költözésre kész a zord vidék,
Pihenjen ott meg vándorútatok
És hirt nekik gyászunkról dalljatok!
S itélő Isten, ki a szívbe látsz,
Kiében ömiattuk bünt találasz,
Rongy lelkinék az ítéletnapon
Szined előtt ne legyen irgalom.

(1918)

SZÁMVETÉS

Hogy is vagyunk csak? Hát ugye télen
Az ördögé lett függő, lánc, karék?
Üres fiókomat hiába kémlem,
Hogy hátha egy telet kifutna még.
Fiam, itt hasztalan kaparsz, sepersz,
Nincs benne más, csak egy-két félbe-vers,
Elszáradt szegfüvek halott pora -
Liszt, amelyből nem lesz kenyér soha.

De hallga! halkan muzsikál az óra
Hüvös szobánknak mállatag falán -
Anyóka, kedves, hallgassál a szóra:
Minékünk óra nem is kell talán.
Nekünk nem üt az ugy se már deket,
Nekünk már így is, ugy is este lett,
S ha éj, ha nap csak búra alkalom,
Hát adjuk el az órát, angyalom.

Az olvasódnak ezüst a keresztje,
Szivárványt játszó gyöngyház a szeme,
Bölcső felett és kórágyn keservbe
Sok éjet átvirrasztottál vele!
Sok könnyűd szentelé meg értem is,
Könyörgő sóhajod én értem is,
De az ég messze s az éhség közel,
Fiam, add tán az olvasód is el!

Nézd, nem leszek fõsvényebb én se, mint te:
Vedd ezt a dús lombú ezüstbabért,
Vidám barátok fűzték fürteimre
Tapsos viharban szárnyaló dalért.
Kiittuk rég az élet tűz-borát,

Mind elmaradt: taps, vídamság, barát -
Ér egy hasáb fát minden levele,
Az őszereshez menjetek vele!

Hogy a jegygyűrűnk? Számoltam már én is,
Hogy a mai világban mennyit ér
E keskeny karikácska, melybe mégis
Az egész tündérország belefér.
Jaj, a tündérek szárnya hogy kihullt!
De azért ugye, szép is volt a mult?
Nem, a jegygyűrűnkét még nem adom,
Nála aranyabb szívű angyalom!

Ládd, olyan szépen kiterveltem én ezt,
Hogy jegygyűrűnknek haszna hogy legyen:
Majd jönni fog egy csillagoltó télest
S az élet hivatalát leteszem.
Nem szólok semmit és nem szólsz te sem,
Csak átöleljük egymást csöndesen
S együtt aludni át a nagy telet,
Abból vegyen Panka szemfedele!

(1920)

KENYÉRÉRT VALÓ IMÁDSÁG

Isten, ki végzetünk felett
Úr vagy örömben, bűbá,
Ó, légy atyánk s tekints le ránk,
A tékozló fiúkra.
Bűnök tüskéin térdelünk:
Irgalmasságot tégy velünk
S add meg nekünk
A mindennapi kenyerünk!

Imára kulcsolt két kezünk
Csörget csufos bilincset,
Rab nemzetet, tudjuk mi jól,
Fehér kalács nem illet.
Ha szükös lesz, ha ize vesz,
Ha csürein ocsuja lesz:
Add meg nekünk
A mindennapi kenyerünk!

Méltók vagyunk-e, vagy se rá,
Ítéleted ne nézze:
Erdőnek, mely elvénhedett,
Kivágatás a része.
Mi sorsunk: fejsze és fűrész,
De gyöngé sarjainkra nézz

S add meg nekünk
A mindennapi kenyerünk!

Ó, hány éhenhaló gyerek
Sír fel hozzád az égre!
Ó, hány szülőnek elpereg
Cseppenként szive vére!
Teneked is volt egy fiad:
Az inges kis Jézus miatt
Add meg nekünk
A mindennapi kenyerünk!

(1919)